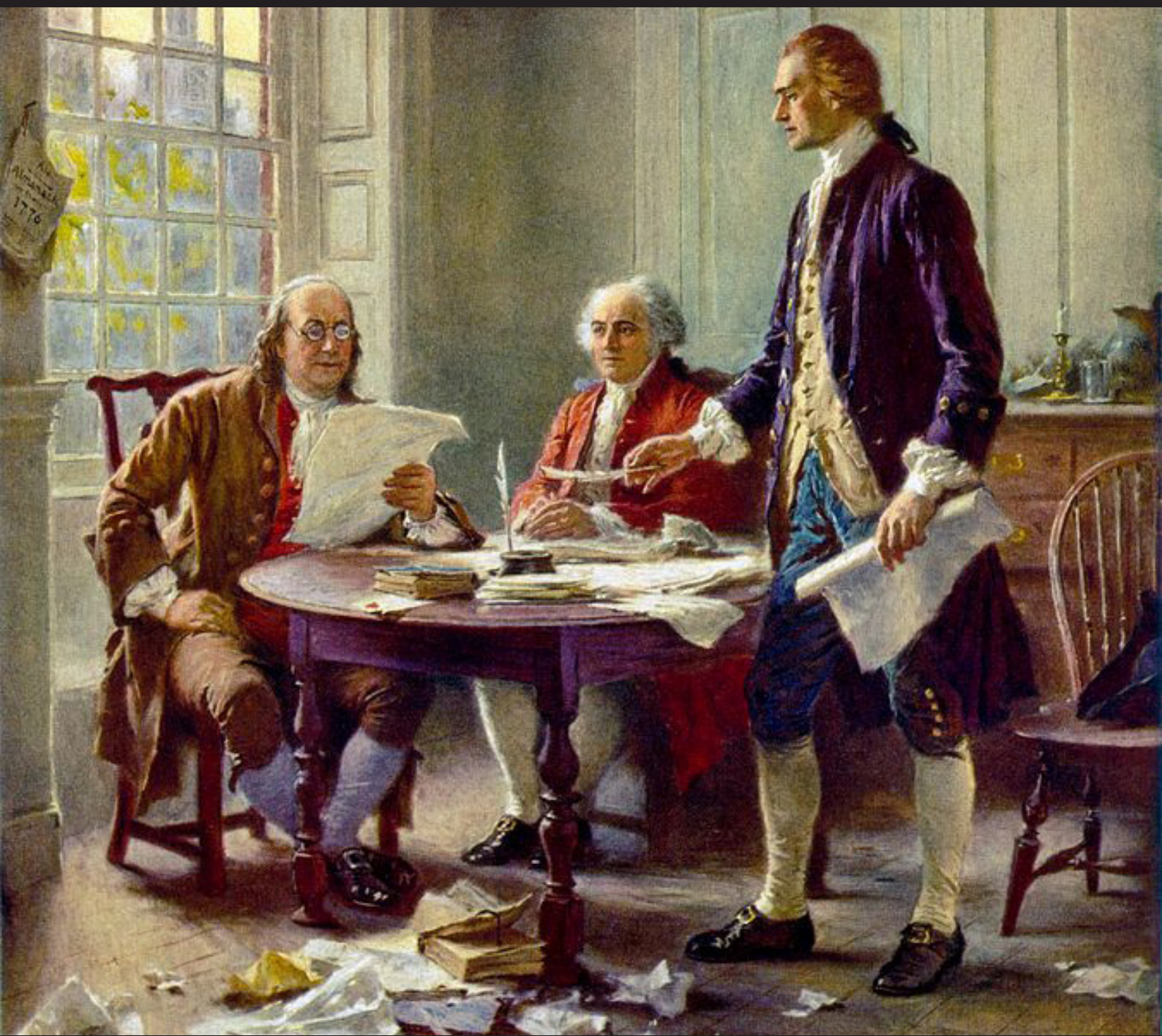

BLAUWDruk

EEN UITGAVE VAN
HET LIBERAAL VLAAMS STUDENTENVERBOND LEUVEN

LIBERTAS VINCIT

TRIMESTRIEEL BLAD - JAARGANG 42, 2014-2015, NUMMER 3 - MEI 2015
VU: DIMITRI VAN BECELAERE, MARIA-THERESIASTRAAT 37, 3000 LEUVEN

P209234
AFGIFTEKANTOOR LEUVEN

Boule

JOIN THE LEGEND

AUGUSTIJNENSTRAAT 2
LEUVEN

In dit nummer

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER	4
EDITORIAAL	5
HET GAAT OM HET VLEES <i>Matthieu Van Damme</i>	8
“THE GREATER RISK LIES IN APPEASEMENT” <i>Jonas Potemans</i>	10
NAVO: EEN ANACHRONISME? <i>Maxime Goris</i>	14
PRIVACY EN VEILIGHEID: EEN ‘ALL OR NOTHING-FALLACY’ <i>Jan Ritzén</i>	16
DE EUROPESE ERFRECHTVERORDENING: EEN BLIK IN DE TOEKOMST <i>Elien Van Petegem</i>	20
VAN CORPORATISME NAAR KAPITALISME (EN TERUG?), HET ONTSTAAN EN DE EVOLUTIE VAN DE VRIJHEID VAN HANDEL EN NIJVERHEID <i>Dimitri Van Becelaere</i>	22
DE LEGE FERENDA	30
OVER WERKLOOSHEID EN CRISIS <i>Jitte Akkermans</i>	32
DE COLORIBUS ET GUSTIBUS SIC EST DISPUTANDUM: OVER DE RELATIEVE WAARDE VAN VRIJE MENINGSUITING <i>Xavier Meulders</i>	40
DE (NEO-)LUDDIETEN <i>Harald Smeets</i>	52
LIDMAATSCHAP EN BESTUUR	56
ERELEDEN	58
SPONSORS EN PARTNERS	60

VOORWOORD

Harald Smeets - Voorzitter LVSV Leuven

HET EINDE

Niet voor het LVSV, zeker niet voor het liberalisme en ook niet voor mijn betrokkenheid bij deze prachtige vereniging. Wel het einde van alweer een werkingsjaar, en wat voor één!

Onze Blauwe Maandagen zijn de kern van onze werking, en als ik terugblik op dit jaar kan ik oprecht zeggen dat deze goed waren. Iedere maandag opnieuw zaten jullie er weer, talrijk en aandachtig met een gemiddelde van iets meer dan veertig aanwezigen per Blauwe Maandag, oftewel dertig procent van de leden was wekelijks aanwezig. Met andere woorden hebben we dit jaar enkel al op onze Blauwe Maandagen zo'n 2000 'werkuren' voor het liberalisme verricht. Dat is meer dan een voltijdse werknemer op één jaar presteert.

Voor zij die dit jaar hebben opgelet zal het al kriebelen: een heleboel non-informatie, veel cijfertjes, onzinnige verbanden, etc. Allemaal zaken die je terugvindt in het gemiddelde krantenartikel en waar we na iedere bijgewoonde Blauwe Maandag steeds meer en meer immuun

voor worden. Tenslotte is dat het doel van onze vereniging: de leden de kansen aanbieden om hun kritische en consequente liberale visie aan te scherpen. Een traditie die we dit jaar met trots hebben voortgezet.

Het openingdebat van het tweede semester over vrijheid van meningsuiting zat er 'boenk' op – Koen Lemmens, Dominique Matthys, Siefried Bracke en Jozef De Witte kruisten op een respectvolle, edoch scherpe wijze de degen. De vrije mening: het rolt over de tongen. Ook ons 'rijk worden, rijk zijn, rijk blijven' debat in samenwerking met Liberal! – Peter De Keyser in dialoog met Koen Schoors onder het toezicht van moderator Werner Niemegeers – was er eentje dat we niet snel zullen vergeten.

Daarnaast staan de talrijke leesclubjes, Blauwe Maandagen, conferenties, de iets studentikozere cantus en de vele 'Boule-avonden' op ons netvlies gegrift.

Kortom het was een mooi jaar, waar we met veel trots en plezier op kunnen terugkijken.

Editoriaal

Dimitri Van Becelaere - Hoofdredacteur LVSV Leuven

Vorige maand was er naar aloude traditie opnieuw een studentendebat tussen de politieke studentenverenigingen. Ik discussieerde er met het KVHV, CDS en NSV over de basis van de rechtsorde. In het algemeen was er weinig discussie daar de meeste participanten het met elkaar eens waren. Wat ik wel benadrukte, was dat het recht vaak ten onrechte gebruikt wordt als een wapen. Anti-racisme- of anti-seksismewetten bijvoorbeeld hebben als negatief gevolg dat zij gebruikt worden om mensen te schaden in plaats van een beoogde doelgroep daadwerkelijk te beschermen. De week voor het debat was er ook een frappant geval van hoe men het recht misbruikte om een politiek debat te voeren. Een arbeider diende toen een klacht in tegen alle volksvertegenwoordigers van de meerderheidspartijen. De reden van de klacht was de goedkeuring van de indexsprong, hetgeen volgens deze arbeider ertoe leidde dat hij het slachtoffer werd van diefstal. Immers, door deze maatregel zou hij enkele duizenden euro's aan inkomen moeten derven, althans berekend over een langdurige periode. Dat deze man zelf het initiatief nam om

de klacht in te dienen, valt te betwijfelen. Getuige van dienst was het pvda-parlementslid Raoul Hedebouw die deze maffe klacht promootte als een aanklacht tegen de huidige besparingsregering. Vreemd want Hedebouws partij is er nochtans altijd als de eerste bij om andere partijen te verwijten aan populistische politiek te doen. Het neerleggen van de bewuste klacht mag desalniettemin als een extreem doorgedreven vorm van politieke discussie worden beschouwd. De actie – die overigens wat doet denken aan de betere Vlaams Belang-fratsen – toont opnieuw hoe de pvda tracht in te spelen op een publiek dat vooral emotioneel en kortzichtig omgaat met maatschappelijke problemen. Dat Hedebouw Justitie nog eens extra en onnodig moet belasten, deert hem niet. Dat hij een gewone arbeider voor zijn kar moet spannen, die het risico loopt om zelf in rechte te worden aangesproken vanwege het indienen van een ongegronde klacht, deert hem evenmin. Geen debat dus, wel klachten; de pvda moet wel ten einde raad zijn. Ex absurdo zou men volgens deze logica kunnen stellen dat de burgers van dit land ook

beter een klacht indienen tegen de Belgische fiscus. De helft van je inkomen moeten weggeven, dat is dan toch ook diefstal? Hedebouw is zelf een voorstander van een zogenaamde rijkentaks, opletten voor klachten dus! Vandaag leeft alweer het debat of het kadastraal inkomen niet aan een update toe is. Een belasting op een fictief inkomen van een goed waar men eigenaar van is, dat moet toch wel een aantasting zijn van het eigendomsrecht? Nu ja, wat communisten nu echt verstaan onder eigendom blijft natuurlijk een mysterie. Gelijheid dan maar? Is het gelijkheidsbeginsel niet geschonden wanneer iemand jarenlang werkt en spaart om een huis te kopen en daar dan uiteindelijk nog op wordt belast gewoon omdat hij dat huis bezit, terwijl iemand die werkt en spaart om zijn huur te betalen ongemoeid wordt gelaten? Benieuwd of Hedebouw zich ook zo zal roeren in deze discussie, misschien is hij zelfs al een volgend slachtoffer aan het zoeken die voor hem een klacht kan neerleggen – al is het vinden van een pvda-lid dat onroerende voorheffingen betaalt misschien wel een beetje zoeken naar een speld in een hooiberg.

“I think we’ve been through a period where too many people have been given to understand that if they have a problem, it’s the government’s job to cope with it. ‘I have a problem, I’ll get a grant.’ ‘I’m homeless, the government must house me.’ They’re casting their problem on society. And, you know, there is no such thing as society. There are individual men and women, and there are families. And no government can do anything except through people, and people must look to themselves first. It’s our duty to look after ourselves and then, also to look after our neighbour. People have got the entitlements too much in mind, without the obligations. There’s no such thing as entitlement, unless someone has first met an obligation.”

- Margaret Thatcher

Alle teksten in dit magazine vertolken uitsluitend de mening van hun respectievelijke auteurs en niet die van het LVS Leuven, tenzij anders vermeld.

HET GAAT OM HET VLEES

Matthieu Van Damme - Oud-bestuurslid LVSV Leuven

BERLINDE De Bruyckere is een sterke vrouw. Vaak nog ondraaglijker dan ernaar kijken, creëert zij kunstwerken die getordeerd hangen. Gedrapeerd over een stok, kijkt het vlees je recht in de ziel.

Als *Körperwelten* het precieze, mechanisch wetenschappelijke weerspiegelt, dan dit het vuile. Het vochtige. En het zo kwetsbare. Dit zijn embryo's van de dood.

Ik heb het vanzelfsprekend over de sculpturen van De Bruyckere. U weet wel, die Gentse duizendpoot die er niet voor terugdeinst uit was geboetseerde vrouwenlichamen drijvende in Gentse binnenwateren tentoon te stellen. Zij houdt van het conflict. Zij houdt van het choqueren. Zij houdt van het averechtse en de naakte waarheden en dat kan u – naar mijn mening – vrij letterlijk opvatten.

De schrijver maakt zich kwaad. Er zijn er – mensen zoals u en

ik – die aan het gezicht van een misvormd lijk aanstoot nemen. Afgesneden torso's, geknakte gelederen en opgespannen, ruwgestikte paardenhuiden. U zult merken dat het er allemaal bijhangt. Maar op danig zachte, bijna zoete wijze harmonieus aan de misselijkmakende sfeer bijdraagt. Je kan het ruiken, het vergif van jouw eigen *idée fixe*.

DAT IS WAT HET EIGENLIJK AANSTOOTGEVEND MAAKT.

Jezelf. Je eigen notie van wat kan en eigenlijk niet kan. De grens tussen de vleselijke functie en de levende. Waar trek jij die eigenlijk? Kunnen wij oordelen dat een cadaver nutteloos is? Het lichaam is en blijft een biefstuk. Net zoals het in jouw frigo ligt. Hulpeloos, slap als de dood is.

Berlinde is er duidelijk al overheen. Zij kiest ervoor om het lichaam, dat anders in een put ligt te verdorren, een laatste stem te geven. Het dierlijke is daarbij een exponent van de menselijke kwetsbaarheid. Zij brengt de eenzaamheid van de dood over via gapende openingen in paardenhuiden. Je wilt binnenkijken, maar moet vaststellen dat het voor een stukje binnenturen is

in je eigen ziel. Berlinde geeft haar publiek de mogelijkheid een voyeur van zichzelf te zijn.

IK MOET EEN BEETJE OVERGEVEN

De meningen zijn verdeeld. Dat zijn ze altijd, maar vaker hier. Waar kunst echt kunst is en vaak niet dermate gepercipieerd wordt. Het is best moeilijk hoor, leerlooien zodat het mooi is. Zodat het getoond kan worden, respectvol en zoals het is: lelijk. Het is niet triviaal. Toch

minder dan een aantal generische oneliners die in het geroezemoes te zijn. “Dit is geen kunst” of “dit is een beetje degoutant” of “hoe durft ze”. Ze wil het, Berlinde.

KORTOM

Je moet het maar durven. En dan nog slagen, in dat opzet. De wereld verovert ze met haar installaties. Zij doet denken. Ze installeert, stelt ten toon. Meer doet ze niet. De rest doe je jezelf meestal aan.

“Je eigen notie van wat kan en eigenlijk niet kan. De grens tussen de vleselijke functie en de levende. Waar trek jij die eigenlijk?”

“THE GREATER RISK LIES IN APPEASEMENT”

Jonas Potemans - Bestuurslid LVSV Leuven

Iran, 1979. De laatste telg van de Pahlavi-dynastie verliest de greep over zijn land aan ayatollah Khomeini. De seculiere en progressieve golfstaat staat op het punt in een dictatoriaal en theocratisch regime te veranderen. Alleen acute steun kan de vrije val breken. De *leader of the free world* Jimmy Carter verleent die niet. De rest is geschiedenis.

DE DISCREPANTIE TUSSEN PERCEPTIE EN WERKELIJKHEID

De aanwezigheid van Iran in elk huidig conflict in het Midden-Oosten, de antiwesterse en antisemitische retoriek en de flagrante schendingen van mensenrechten verbleken in belang bij de dreiging dat een nucleair gewapende Islamitische Republiek

voorraad hoog- en laagverrijkt uranium als het aantal centrifuges om uranium te verrijken, zo blijft minder dan een derde van de huidige centrifuges – om uranium te verrijken – draaien. Het *International Atomic Energy Agency* krijgt het mandaat hier over te waken. Het geleidelijk afbouwen van economische sancties gebruiken de *P5+1* – de vijf permanente leden van de VN-Vei-

“Achter deze mooi ogende façade gaat een wankel constructie schuil”

In de komende vier decennia breidt de grootste staatsvijand van de Verenigde Staten zijn invloedssfeer geleidelijk aan uit. Door het verlenen van financiële en militaire steun aan radicaal sjiietische groeperingen, verwerft het ayatollah regime in onder andere Beirut, Sanaa, Gaza, Baghdad en Damascus een steeds groter wordende machtspositie. Een proces dat de internationale gemeenschap tot op de dag van vandaag geen halt toeroept.

zou vormen. Inzake die delicate materie sloten Duitsland, China, Rusland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, onder leiding van de Verenigde Staten, na meer dan tien jaar overleg een raamakkoord met Iran teneinde het land te beletten een kernwapen te produceren. “*It is a good deal, a deal that meets our core objectives*”, aldus president Obama. De *reality-check* deelt niet hetzelfde optimisme als dat van de *commander-in-chief*.

Het voorlopige akkoord heeft een duur van tien jaar en behelst een afname in zowel de

ligheidsraad plus Duitsland – als pasmunt. Achter deze mooi ogende façade, gaat er echter een wankel constructie schuil.

Vandaag de dag is de exacte situatie – voornamelijk de militaire dimensie – met betrekking tot het Iraans nucleair programma ongekend, wat de opdracht van het IAEA zo goed als onmogelijk maakt. Datzelfde orgaan, dat haar ogen op deze prangende kwestie begon te richten na de onthulling van het bestaan van een geheim nucleair programma in 2002, publiceerde meerde-

re rapporten waaruit naast een chronisch tekort aan transparantie eveneens twijfels omtrent de conformiteit van het atoomprogramma met het ondertekende non-proliferatieverdrag en de vreedzame doeleinden van het programma naar voren kwamen. Die gegevens brengen bedenkingen aangaande de betrouwbaarheid van Iran met zich mee.

CRAWLING OUT OF THE BOX

Vandaag de dag beschikt Iran over de nodige kennis en faciliteiten om een nucleair arsenaal aan te leggen. Het enige en meest cruciale stukje om de puzzel af te maken, is hoogverrijkt uranium. Mocht Iran over een nucleair wapen willen beschikken, dan kan het dat bin-

nen twee à drie maanden. De overeengekomen afspraken in het raamakkoord vertragen dat proces tot twaalf maanden. Het IAEA en functionarissen binnen de Amerikaanse overheid merken op dat om schendingen te ontdekken en tijdig in te grijpen een jaar niet lang genoeg is.

Ook omtrent de pasmunt, namelijk het opheffen van economische sancties, heerst er veel onduidelijkheid. Iran liet herhaaldelijk weten enkel en alleen een deal te willen sluiten wanneer de internationale gemeenschap alle sancties meteen opheft, terwijl de grootmachten eerst resultaten willen zien voordat ze tot geleidelijke opheffingen overgaan. Indien de pasmunt in het definitieve akkoord naar de Iraanse wensen helt, zal deze deal synoniem zijn

aan onvoorwaardelijke economische vrijheid voor de Islamitische Republiek. Dat gegeven brengt Iran in staat zich militair te versterken. Dat dat scenario Rusland weet te bekoren, blijkt uit de recente opheffing van het exportverbod van luchtafweergeschut – geschikt voor de beveiliging van nucleaire sites. Daarnaast is het risico aanwezig dat de miljarden, die vrijkomen als de sancties opgeheven zijn, vrijwel meteen hun weg naar terroristische organisaties vinden.

Naast deze onduidelijkheden behelst het raamakkoord twee essentiële lacunes. Het raamakkoord rept met geen woord over de agressieve houding van Iran in het Midden-Oosten. Geen enkele concessie betreffende de verspreiding van een

aartsgevaarlijke vorm van radicale islam in de regio valt in het voorlopige akkoord terug te vinden. Daarnaast valt er geen vermelding omtrent het *Intercontinental Ballistic Missile Programme* te bespeuren. In 2010 namen de Verenigde Naties een resolutie (1929) aan die Iran oplegde zulke wapens niet te produceren. Toch kan Iran vandaag de dag over de grootste hoeveelheid ICBMs in het Midden-Oosten beschikken. Deze flagrante schending van een door de internationale gemeenschap opgelegde maatregel stelt andermaal het betrouwbare karakter van Iran in vraag.

Indien het definitieve akkoord – dat tegen 1 juli uit de bus dient te komen – de lijn van het raamakkoord volgt, scheppen de grootmachten een constellatie waarin er geen sprake is van waterdichte garanties aangaande de nucleaire toekomst van Iran. Die permissieve aanpak zal de soennitische staten niet ontgaan. Zo zullen Saoedi-Arabië en de omliggende Arabische staten een nucleaire voorraad in huis willen halen om zich tegen de potentiële Iraanse dreiging te beschermen. Dat scenario is synoniem aan een nucleaire wapenwedloop. Iets wat het licht ontvlaambare Midden-Oosten in *no time* kan laten ontploffen.

PREVENT, NOT CONTAIN

Crucialer dan het doorprikken van het goed-nieuws-balloonnetje is het bieden van

een alternatief. Met andere woorden wat is een *good deal*?

Allereerst zou de internationale gemeenschap de *breakout time* – de tijd die het vergt om een nucleair wapen te produceren – niet moeten vertragen, maar ervoor moeten zorgen dat er helemaal geen sprake is van een *breakout time*. Voorkomen in plaats van in te dammen, met andere woorden. Om dat te verwezenlijken zal het akkoord veel strengere maatregelen inzake de verrijkingscapaciteiten moeten omvatten. Minstens even belangrijk is de pasmunt, namelijk de opheffing van de sancties. Een goed akkoord zou geleidelijke opheffingen aan resultaten koppelen. Daarnaast zou het definitieve akkoord Iran zowel met betrekking tot het *Intercontinental Ballistic Missile Programme* als het verlenen van steun aan terroristische groeperingen een halt moeten toeroepen.

Indien bovenstaande afspraken niet in een akkoord terug te vinden vallen, is er onmogelijk sprake van een *good deal*. Nochtans beschikken de P5+1 over het geschikte middel om tot dat doel te komen. Zo kan de internationale gemeenschap door het opleggen van economisch pijnlijke sancties een dergelijke deal uit de brand slepen. Zo trok Iran in 2012, toen het olie-embargo van start ging, meteen naar de onderhandelingstafel omdat de Iraanse economie zulke sancties niet langdurig kon verdragen.

Het gebruik van zulke instrumenten schept een kader waarin de internationale gemeenschap zijn wil kan opleggen.

Laat het duidelijk zijn dat de diplomatieke aanpak altijd op de eerste plaats dient te staan, echter vertelt de geschiedenis ons dat het volgen van het diplomatieke pad *à tout prix* de wereld wel vaker tot duistere dagen heeft geleid. Zo zadelde Jimmy Carters appeasementpolitiek de huidige *commander-in-chief* op met een enorme verantwoordelijkheid: het huwelijk tussen oorlogszuchtige islam en nucleaire wapens weten te beletten. Laten we alvast hopen dat Obama's '*historical agreement*' op dat delicaat vraagstuk een antwoord kan bieden en niet op een historische blunder uitdraait.

**Specialist in mobiele toepassingen:
direct marketing, website integratie en
bulk sms verzenden**

**info@cellcom.be
www.cellcom.be
+32 (0) 2 888 6991**

Bergstraat 61, 3360 Bierbeek

NAVO: EEN ANACHRONISME?

Maxime Goris - Lid LVSV Leuven

De Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) ontstond op 4 april 1949, en werd opgericht na de Tweede Wereldoorlog ter verdediging van de Europese naties tegen een mogelijke communistische aanval. Als reactie op de vorming van de NAVO richtte het communistische Rusland met zijn satellietstaten in 1955 het Warschaupact op. Gedurende de gehele koude oorlog zorgde de NAVO enerzijds en het Warschaupact anderzijds voor een stabiliserende factor in

24 Jaar na het einde van de Sovjet-Unie bestaat de NAVO nog steeds, en nu kan men zich de vraag stellen waarom er nog nood is aan een militair verdrag in een tijd waarin deze communistische dreiging er niet meer is? Wordt het niet eens tijd dat de Europese naties zelf hun militaire verantwoordelijk opnemen en onafhankelijk handelen in internationale conflicten? Het is een feit dat Amerikaanse belangen niet altijd met die van Europa gelijklopen. Europa

gen voor onze handelsbalansen.

Door het wegvallen van de communistische dreiging is de NAVO o.l.v. de VS steeds opnieuw op zoek naar nieuwe vijanden om zo de Amerikaanse wapenindustrie van dollars te voorzien. Het opnieuw groeiende zelfbewustzijn van Rusland, ook als grootmacht, is hen duidelijk een doorn in het oog. De volksofstand in Kiev kwam hen 'toevallig' wel erg goed uit, want het betekende een verdere

“Door het wegvallen van de communistische dreiging is de NAVO onder leiding van de VS steeds op zoek naar nieuwe vijanden.”

de permanente machtsstrijd tussen de twee grootmachten. De bestaansreden van de NAVO was een tegengewicht te vormen en zo het soms zeer fragiele machtsevenwicht in balans te houden. Maar in het jaar 1991 implodeerde de Sovjet-Unie, het onvermijdelijke lot van elk communistisch regime, nu en in de toekomst. Dat vormde het einde van een kille machtsstrijd die bijna een halve eeuw duurde. Tot zover de geschiedenis.

betaalt een dure prijs: door te genieten van de Amerikaanse militaire overmacht moeten we inbinden op een eigen Europese visie op conflicten. De Europese NAVO-landen zijn als het ware protectoraten van de VS, hetgeen gemakkelijk en aangenaam is maar – zoals de koloniale geschiedenis ons vertelt – boeten wij hierdoor sterk in op een eigen Europees buitenlandse beleid, met belangrijke economische gevol-

uitbreiding van de Amerikaanse invloedssfeer richting Moskou.

Van het begin af aan werd de Russische president Poetin afgeschilderd als de barbaarse agressor. Er volgden meteen Europese sancties tegen Rusland, met als evident gevolg de gekende tegensancties. Onze West-Vlaamse varkenskwekers en Haspengouwse perenkwekers begrijpen het ook niet meer. In Oekraïne is er door een regel-

rechte staatsgreep een nieuw bestuur met o.a. fascisten en antisemieten opgelegd aan de bevolking. De complete goudvoorraad van Oekraïne - zo'n 33 ton(!) - werd niet veel later naar New York gevlogen. Meteen

te spelen met de Amerikanen.

Vanuit een heel ander perspectief zouden we precies Rusland beter als belangrijke bondgenoot kunnen gebruiken in de strijd tegen het oprukkend islamitisch

standpunten en om een of andere reden werkt dat. Poetin heeft Rusland economisch gezien uit zijn Sovjet-as doen herrijzen. Hij wordt ook werkelijk gesteund door een grote meerderheid van de Russen, in tegenstelling tot hetgeen ons vaak wordt voorgehouden in onze media. We zouden economische banden kunnen aanhalen met Rusland en dat zou heel Europa ten goede komen, maar je mag één keer raden wat ons tegenhoudt.

Dus rekening houdend met de eerder vermelde argumentatie pleit ik voor het grondig herbekijken van de NAVO-doelstellingen en besluitvorming, met behoud van de economische relaties met de VS. Maar bovenal pleit ik voor de oprichting van een sterk onafhankelijk Europees leger, en het herstellen van de goede economische en diplomatieke relaties met Rusland.

werden in Oekraïne voor gans het grondgebied anti-Russische taalwetten ingevoerd, kortom, het hek ging helemaal van de dam. Stelt u zich maar even voor dat een minderheid van Walen een staatsgreep pleegt en dat de Vlamingen het Frans verplicht als enige taal opgelegd krijgen. En dat Nederland spontaan de onderdrukte Vlamingen steunt en daardoor sancties van Europa op zijn hals haalt. U en ik zouden dat ook niet aanvaarden en toch leggen we sancties op tegen Rusland. Dat is maar één van de vele conflicten waar wij als Europeanen verplicht zijn mee

extremisme. Want daar situeert zich het echte gevaar voor de nabije toekomst, eerder dan een spelletje pure machtspolitiek tussen de VS en Rusland. Maar ook als economische bondgenoot zou Rusland een waardevolle partner zijn: als 8ste economie ter wereld beschikken zij bovendien over een enorm potentieel aan grondstoffen. Nu laat mij duidelijk zijn: ik praat de autoritaire bestuursvorm en de politieke afrekeningen zeker niet goed maar laat ons eerlijk zijn, Rusland heeft een notoire geschiedenis van sterke politieke figuren met sterke politieke

PRIVACY EN VEILIGHEID: “EEN ALL OR NOTHING-FALLACY”

Jan Ritzen - Bestuurslid LVSV Leuven

Garantie op meer veiligheid rechtvaardigt het verlies van privacy van burgers. Dat idee is wijd verspreid. De perceptie is dat vrijheid en veiligheid twee strijdige waarden zijn. Zo ziet de wereld zichzelf geconfronteerd met een zwaar dilemma. Diezelfde wereld stond immers op *nine-eleven* hulpeloos toe te kijken hoe het symbool van vrijheid en kapitalisme werd neer gehaald in NYC. Bovendien werden het Pentagon en Shanksville

(Pennsylvania) niet ontzien van

lijk langer naar een naam heeft gezocht dat het acroniem paste dan de inhoud van de wet te bedenken). Deze wet legde de basis voor wat later door klokkenluider Edward Snowden wordt onthuld. De ongebreidelde nieuwe macht die de inlichtingendiensten kregen om elektronische data te monitoren, was ongezien en een vergelijking met het boek *1984* van G. Orwell is nooit veraf (gepubliceerd in 1949).

In feite wordt al het dataverkeer dat door de US of UK gaat, op-

deze landen passeert, kijken de overheden bij alles mee. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen Amerikaans burger en niet-Amerikaans burger. Aanvankelijk werd immers beweerd dat deze programma's niet de Amerikaanse staatsburgers monitorde. Hierop moest President Obama pijnlijk terugkomen. Bovendien is het blijkbaar niet zo erg dat de data van alle andere wereldburgers wordt gelezen zolang deze van de Amerikanen maar met rust gelaten worden.

“Een vergelijking tussen de *USA PATRIOT-Act* en het boek *1984* van George Orwell is nooit veraf”

zulk drama. Hierna rezen zeer veel vragen. Het antwoord op al die vragen kwam in de vorm van de door de Bush-administratie opgestelde *USA PATRIOT-Act*, een inmiddels zeer controversiële wet met een geweldig ronkende naam. “*Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism*” heet de wet voluit (waarbij men waarschijn-

geslagen en gemonitord door de bevoegde overheidsinstelling, hetzij de NSA in de *USA*, hetzij de GCHQ in de *UK*. De overheden van deze landen eigenen zichzelf het recht toe om deze data te lezen en op te slaan met als reden de veiligheid van de staat, haar inwoners en bij uitbreiding de wereld te kunnen garanderen. Omdat nagenoeg bijna alle dataverkeer van de wereld doorheen

Deze ‘*mass-surveillance programs*’ lijken van het minste kwaad en focussen enkel op deze personen die daadwerkelijk iets kwaadaardigs van plan zijn. Waarbij computers de data analyseren en er geen mens bij komt kijken. Bovendien heb ‘ik’ niets te verbergen. Dat zijn vaak gehoorde argumenten. Deze punten lijken mij uiterst irrelevant. De NSA's van deze wereld laten deze data scannen door

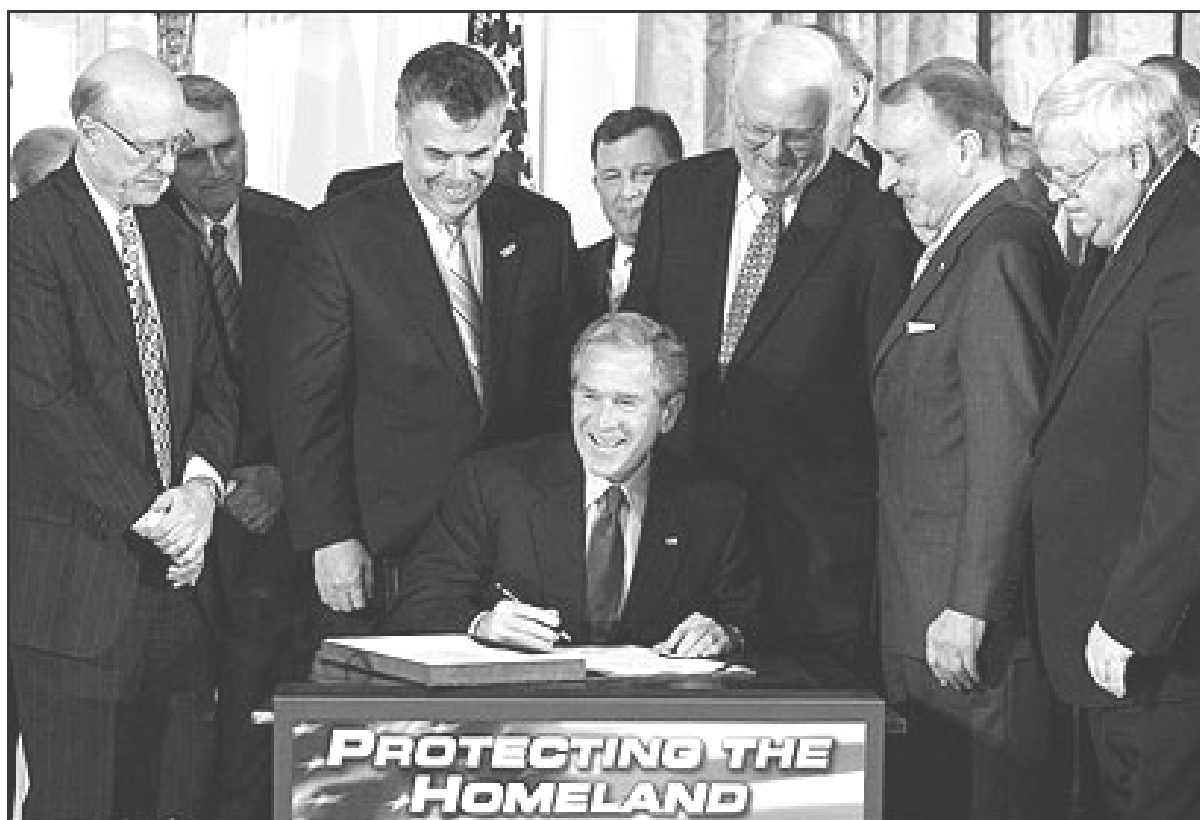
computers en houden deze data vervolgens voor verschillende jaren vast. Het belangrijkste punt hierbij is, ongeacht computers of mensen betrokken zijn, dat onze activiteiten worden gadegeslagen. Bovendien wordt alles nog eens voor enkele jaren bijgehouden. Op de keper beschouwd, is het recht om vergeten te worden (erkend door het Hof van Justitie in een beslissing van 13 mei 2014) hiermee verdwenen.

Het gevolg van deze surveillance

is dat burgers zich bekeken voelen of erger niet weten of men gevisieerd is of niet. Ayn Rand argumenteert in haar filosofie over objectivisme dat *“freedom has only one meaning: the absence of physical coercion”*. Omdat burgers zich meer bekeken voelen en meer beperkt in zijn mogelijkheden verliezen zijn hun vrijheid. Algemeen gesteld: *“freedom and security are synonymous: to be free is to be secure and to be secure is to be free.”*

Deze perceptie over vrijheid

en veiligheid wordt ook onderbouwd door professor Solove wiens specialisatie privacyrecht is en les geeft aan de George Washington University Law School. In zijn boek *Nothing to hide: the False Tradeoff Between privacy and Security* argumenteert hij dat de meest bedachtzame manier om overheidssurveillance aan te kaarten is om te observeren of de surveillance een probleem creëert in een maatschappij. Zulke vragen worden echter zelden of nooit gesteld in het recht. Het

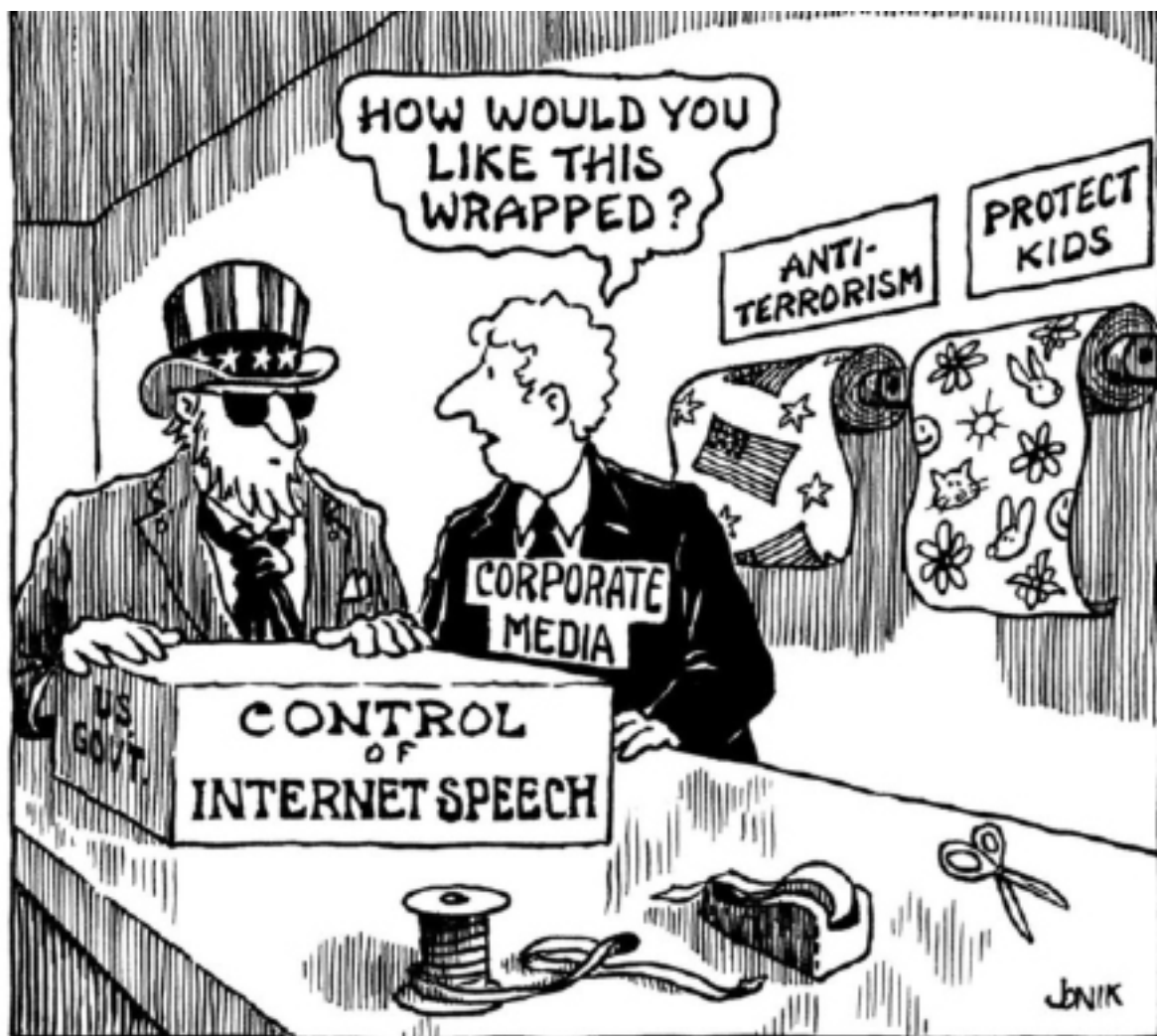
recht is meer gefocust of dat al dan niet onder de definitie van privacy valt. Terwijl deze definitie zeer arbitrair is en soms uiterst nauw geïnterpreteerd wordt.

Daarom is het essentieel dat we

“Het is eensentieel dat we breken met de perceptie dat vrijheid en veiligheid twee strijdige waarden zijn.”

breken met de perceptie dat vrijheid en veiligheid twee strijdige waarden zijn. Ze gaan immers hand in hand. Daarenboven is het zowel belangrijk om het publiek te informeren over het belang van deze problematiek, als dit debat op de politieke agenda (in binnen- en buitenland) te krijgen. De grens is door de enorme shock van *nine-eleven* verlegd. In de post-traumatische periode dienen wij deze grens terug te leggen waar ze hoort, beseffende dat al-

les in deze moderne maatschappij draait op en rond dataverkeer.

Lewven **1366**

DE EUROPESE ERFRECHTVERORDENING: EEN BLIK IN DE TOEKOMST

*Elien Van Petegem - Bestuurslid ELSA Leuven &
Lid LVSV Leuven*

Deze zomer treedt de Europese Erfrechtverordening in werking. Zij is het eerste instrument van internationaal privaatrecht met betrekking tot het familiaal vermogensrecht. De verordening betekent dan ook een belangrijk keerpunt voor nalatenschappen met een Europese dimensie. Stelt u zich voor dat iemand overlijdt in Duitsland van wie de erfgenamen of legatarissen wonen in Nederland en Frankrijk, met activa in de nalatenschap, zoals bijvoorbeeld een onroerend goed, die zich bevinden in Spanje. De vererving van dit soort nalatenschappen is op zijn minst complex te noemen. Bovendien verloopt de procedure vaak zeer moeizaam met heel wat kosten. De afwikkeling van internationale nalatenschappen wordt met de Europese Erfrechtverordening vereenvoudigd en erfgenamen genieten de zekerheid dat zij hun rechten hard zullen kunnen maken in andere lidstaten.

Het huidige Belgische systeem kent de (notariële) akte en het (onderhandse) attest van erf-

opvolging, geregeld in het Burgerlijk Wetboek sinds 2009. Hiermee kunnen erfgenamen en legatarissen hun hoedanigheid tegenover derden bewijzen. Daarnaast dienen zij als basis voor de vrijgave van tegoeden. Ook de andere lidstaten beschikken over gelijkaardige erfrechtcertificaten. Deze nationale instrumenten zijn werkzaam in een internrechtelijke context, maar van zodra een internationaal element opduikt, wordt de situatie een stuk ingewikkelder en kunnen er problemen rijzen. De verschillende bewijsdocumenten worden immers meestal niet aanvaard in het buitenland. Er stelt zich bijgevolg een probleem van internationale geldigheid van de nationale erfrechtcertificaten. Daarom besloot de Europese Unie in 2012 om deze problematiek aan te pakken.

De Erfrechtverordening beheerst de afwikkeling van nalatenschappen in alle lidstaten van de Europese Unie met uitzondering van Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk. Na

de inlassing van een overgangsperiode van drie jaar, zal ze van toepassing zijn op overlijdens vanaf 17 augustus 2015. Rechtskeuzes en testamenten van voor deze datum blijven geldig als ze voldoen aan de voorwaarden gesteld in de verordening.

De rechterlijke instanties van de lidstaat waar de erflater zijn gewone verblijfplaats had op het moment van zijn overlijden, zijn bevoegd om uitspraak te doen over de gehele erfopvolging. Het toepasselijk recht is voortaan het recht van de gewone verblijfplaats van de erflater op het ogenblik van zijn overlijden. Daarnaast kan de erflater ook het recht van zijn nationaliteit aanduiden als toepasselijk recht. De verordening voorziet in de invoering van de Europese erfrechtverklaring. Dit is een niet-verplicht alternatief voor de nationale erfrechtcertificaten in een internationale context. De erfrechtverklaring is bestemd voor iedere erfgerechtigde die zich in een lidstaat op zijn hoedanigheid wil beroepen. Haar draagwijdte is veel breder

dan deze van onze akte en ons attest van erfrechttopvolging. Zij kan gebruikt worden door erfgenamen, rechtstreeks tot de nalatenschap gerechtigde legatarissen, testamentuitvoerders en beheerders van de nalatenschap. De draagwijdte moest zo ruim mogelijk zijn opdat alle verschillende nationale documenten erin vervat zouden zijn.

De erfrechtverklaring heeft rechtsgevolgen in de lidstaten zonder procedure van erkenning. Zij beschikt over een vermoeden van juistheid met een beschermingsregime tot gevolg. Wie betaalt of goederen overdraagt aan iemand die aangeduid is in de erfrechtverklaring, is bevrijd. Tot slot is de erfrechtverklaring een geldig instrument voor de nationale inschrijving in de registers

van de lidstaten.

De wijzigingen inzake het toepasselijk recht en de bevoegde rechter bij grensoverschrijdende nalatenschappen evenals de invoering van een Europese erfrechtverklaring zullen grote veranderingen met zich meebrengen voor het Belgische erfrecht. Als IPR-instrument reguleert de Erfrechtverordening het rechtsverkeer binnen de Europese Unie door de harmonisering van de toepasselijke rechtsregels. Hierdoor verruimen de mogelijkheden voor een internationale *estate planning* en kan de afwikkeling internationale nalatenschappen sneller, goedkoper en eenvoudiger plaatsvinden. De Erfrechtverordening treedt in werking op 17 augustus 2015. In theorie belooft de verordening alvast een stap voorwaarts te zijn voor het

Europese erfrecht. De komende jaren zal moeten blijken of ze ook in de praktijk haar efficiëntie en eenvoud kan waarmaken.

VAN CORPORATISME NAAR KAPITALISME (EN TERUG?), HET ONTSTAAN EN DE EVOLUTIE VAN DE VRIJHEID VAN HANDEL EN NIJVERHEID

Dimitri Van Becelaere - Hoofdredacteur LVSV Leuven

Vandaag is de vrijheid van handel en nijverheid vanzelfsprekend. Wie een beroep wenst uit te oefenen kan dat ongestoord doen, zonder dat de overheid of zijn medeburgers hem dat kunnen verbieden. In Frankrijk werd deze vrijheid kort na de revolutie vastgelegd in het zogenaamde decreet-d'Allarde. Deze wet van 2-17 maart 1791 is nog steeds van kracht in het Franse rechtstelsel. Zij moet begrepen worden in samenhang met de *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*, die nog steeds tot de Franse Grondwet behoort. Het decreet-d'Allarde schafte het gildewezen af en bepaalde dat iedereen vrij is om ongehinderd een beroep naar keuze uit te oefenen. Ook in België heeft het decreet-d'Allarde zijn sporen nagelaten. Tot 2013 was deze wet van kracht in België, haar geest leeft thans voort in art. II.3 van het Wetboek Economisch Recht. Toch was de vrijheid van handel en nijverheid niet altijd een evidentie. In wat volgt probeer ik een korte maar bondige schets te geven van de evolutie die de

vrijheid van handel en nijverheid heeft doormaakt. Er wordt eerst gefocust op de geschiedenis, meer bepaald op het gildesysteem van voor de Franse Revolutie. Vervolgens wordt getoond hoe men na de Franse Revolutie een einde stelde aan dit verouderde systeem door fundamentele vrijheden zoals de vrijheid van handel en nijverheid (grond) wettelijk te beschermen. Daarna wordt ingegaan op de betekenis die deze vrijheid vandaag heeft.

HET GILDEWEZEN IN HET ANCIEN RÉGIME

Voor de Franse Revolutie was er geen vrijheid om een beroep naar keuze uit te oefenen. Het ancien régime laat zich kenmerken door corporatisme, waar gepri-vilegieerde middenveldgroepen het individu konden beperken in zijn reilen en zeilen. Op vlak van werk en arbeid waren het de gilden die, gepositioneerd tussen individu en staat, verscheidene beroepen reglementeerden. Deze organisaties bepaalden wie onder welke voorwaarden kon

toetreden tot een bepaald beroep, en hoe dit beroep in kwestie uitgevoerd diende te worden. De eerste gilden zijn ontstaan in de 11de en 12de eeuw, door toedoen van de stedelijke handelselite die hun belangen wilden beschermen door zich te verenigen. Dat lag in de lijn met de toenemende politieke en religieuze verenigingen in het continentale Europa. De gilden hadden naast een commercieel oogmerk ook een sociaal karakter. Voorbeelden hiervan zijn het betalen van begrafeniskosten van gestorven leden of het bieden van financiële ondersteuning aan zowel oudere leden die niet meer in staat waren om te blijven werken als aan weduwen van overleden leden.

In ruil voor hun erkenning als rechtspersoon leverden de gilden retributies in geld of in natura aan de staat. Onder deze laatste vorm valt het verzorgen van diensten in het algemeen belang zoals bijvoorbeeld de organisatie van een stadsmilitie. Daarnaast beschouwde de staat gilden als

een ideale manier om de kwaliteit van de geproduceerde goederen te controleren. In 1581 kondigde koning Henri III van Frankrijk een edict af dat de uniforme vereniging van beroepen over het ganse land oplegde. Op deze wijze vormden de gilden ook een belangrijk onderdeel van het Franse fiscaal stelsel tot aan de Franse Revolutie.

Wie voor eigen rekening een beroep wou uitoefenen en dus besloot om een atelier open te houden, kon deze aspiratie enkel trachten waar te maken indien hij zich kandidaat stelde om meester van de kunst te worden. En een meestertitel kon men enkel verkrijgen vanwege de gilde van het beroep. Hiermee begon voor de aspirant een periode waarin hij zou moeten aantonen hoe hij

creet hield dit in dat hij katholiek moest zijn – voor joden of protestanten was de kandidaatstelling uitgesloten. De aspirant behoorde een goede opleiding te hebben genoten en verder was ook goed zedelijk gedrag een desideratum. Sommige gilden eisten ook een minimumleeftijd om toe te kunnen treden tot het meesterschap. Het hoeft wellicht niet te verbazen dat het kandidaatschap enkel openstond voor mannen.

Werd het kandidaatschap aanvaard, dan kreeg de aspirant een ‘peter’ toegewezen die de kandidaat zou bijstaan tijdens zijn beproevingen. Het was niet ongevoond dat de aspirant gedurende een lange tijd voor een laag loon werkte omdat zijn meester de kosten voor de stage inhield. Om

diende deels om de koning en deels om de gilde zelf te betalen. Naast het toetredingsgeld werden vaak fooien betaald aan de leden die de kandidaat bijstonden en werd de prijs van de meesterproef vergoed. Ook hier valt een onderscheid te maken tussen de verschillende gilden voor wat betreft het exacte bedrag dat men in totaal diende te betalen.

Het toegangsgeld was een hoge drempel voor de doorsnee arbeider. In Parijs waren de bedragen die men diende te betalen voor een meestertitel hoger dan het totale jaarloon van een werknemer. Het gehele proces van kandidaatstelling tot betaling van de toetreding bleef ook niet gevrijwaard van nepotisme. Zonen en schoonzonen van meesters genoten vaak een voorrangrecht

“Op vlak van werk en arbeid waren het de gilden die, gepositioneerd tussen individu en staat, verscheidene beroepen reglementeerden. Deze organisaties bepaalden wie onder welke voorwaarden kon toetreden tot een bepaald beroep, en hoe dit beroep in kwestie uitgevoerd diende te worden.”

een meerwaarde kon zijn voor de gilde. Hij moest zich niet alleen op professioneel vlak bewijzen, voor de titel van meester werd eveneens een financiële bijdrage geëist. Dat betekende echter niet dat iedereen een min of meer gelijke kans had om meester te kunnen worden.

Vooreerst werd van een aspirant-meester verlangd dat hij het ‘correcte’ geloof aanhing. Con-

zich meester te kunnen noemen, diende de kandidaat zich finaal te bewijzen door middel van een praktische proef (*le chef d'œuvre*) en eventueel een mondeling verhoor. De meesterproef varieerde naargelang het beroep en werd uiteindelijk voorgelegd aan een jury. Was de jury eenmaal overtuigd van zijn kunnen, restte de kandidaat enkel nog de betaling voor de toetreding tot het meesterschap. Het toetredingsgeld

en ook hun toetredingsgelden konden anders worden berekend of worden verlaagd.

Eens meester bezat men zowel rechten als plichten. Een meester had het recht om een winkel en werkruimtes te openen. De meesters van een gilde hadden het exclusieve recht om een specifiek goed te produceren en te verkopen. Zij genoten de zekerheid dat eenieder die een inbreuk

maakte op deze exclusiviteitsrechten door de gilde in rechte zou worden aangesproken. Daarnaast hadden zij een recht van voorkoop betreffende de grondstoffen die zij nodig hadden voor het vervaardigen van hun producten. Wanneer iemand die hier niet toe gerechtigd was, het voorkooprecht schond, dan kon hij worden gedwongen om de gekochte waar aan de meesters te verkopen aan de aankoopprijs.

Met rechten komen ook plichten. Een meester was ertoe gehouden om zijn ambt te be-

oefenen, hij kon zijn titel noch verhuren noch kon hij het verkopen. Hij diende ten allen tijde het reglement van de gilde na te leven. Dat hield ondermeer in dat hij steeds de loyaliteit ten aanzien van zijn mede meesters en de deontologie van het ambt indachtig moest zijn. Zo moest men er steeds voor zorgen dat het totaal aantal werkkrachten gelijk verdeeld werd. De gilde kon ook een maximumquotum opleggen voor het aantal werknemers per atelier. Wanneer een meester dringend nood had aan een werknemer, kon hij er een

opeisen van een meester die deze werkkraft kon missen. Werknemers afhuren van andere meesters puur uit eigenbelang, was uit den boze. Een andere verplichting die de gilde oplegde was de gelijke distributie van grondstoffen. Steeds gold het principe dat elke meester gelijk was en dat geen meester machtiger kon worden dan zijn collegae. In Rijsel bijvoorbeeld mochten de wevers per meester maximaal maar zes weefgetouwen gebruiken. Ook prijzen werden vooraf door de gilde bepaald. De goudsmeden in Bordeaux hadden allen een

fiche aan de hand waarvan zij hun prijzen konden berekenen. De verplichte boekhouding was dan weer het ideale instrument om de inkomsten en uitgaven van de meesters te controleren. Men kon ook niet zomaar zijn producten gelijk waar en wanneer verkopen. Dat was enkel toegestaan in de eigen winkel of op voorgeschreven plaatsen. Op zon- en feestdagen bleven de ateliers gesloten.

Ten aanzien van de consument trachtte de gilde tevens de kwaliteit van de door hen geproduceerde goederen te garanderen. Dat deed ze door de meesters er toe te verplichten om op straat te werken of in een atelier dat zichtbaar was van op de straat. Omdat de meesters als dusdanig in het zicht van iedereen werkten, zouden zij ontmoedigd worden om kunstgrepen aan te wenden tijdens het productieproces. Een andere manier om de consument beter te beschermen, was de verplichting voor de meesters om hun producten van vaste merklabeis te voorzien. Zo kon men steeds weten welk product waar vervaardigd werd. Bij de bakkersgilde in Bordeaux kon het namaken van merken leiden tot een tijdelijke sluiting van een maand. Niet gemerkte producten konden in beslag worden genomen, ook als ze nog niet te koop werden aangeboden.

HET VERLICHTINGSDENKEN EN DE FRANSE REVOLUTIE

Naar het einde van het ancien régime toe begon het verlichtingsdenken meer bijval te vinden. Niet alleen onder filosofen en wetenschappers maar ook binnen de politieke elite begon men de wereld anders te bekijken. Waar de wereld vroeger a priori beschouwd werd als ongeordend en ongeregeld, zag men nu de natuur als bron van orde en kennis. De opkomst van de natuurwetenschappen leidde tevens tot een ‘verwetenschappelijking’ van het sociologisch, economisch en juridisch denken. De idee van het natuurrecht stelde dat niet louter de overheid kon beslissen over welke rechten een individu kon bezitten, elk mens heeft echter van nature enkele basisrechten die universeel en onvervreemdbaar zijn, of om het met de woorden van Montesquieu te zeggen: “[l]es êtres particuliers intelligents peuvent avoir des lois qu’ils ont faites; mais ils en ont aussi qu’ils n’ont pas faites.” In dat opzicht is het dus onwenselijk dat een overheid, en bij uitbreiding de geprivilegieerde gilden, beperkingen kon opleggen aan eenieders recht om een beroep naar keuze uit te oefenen. Daarbij komt dat een vrije markt niet enkel de basisrechten van een individu het best zou respecteren, op economisch vlak zou een vrije markt tot een meer efficiënte allocatie van middelen moeten leiden. Vrije concurrentie moet ook meer ruimte bieden voor innovatie want de strikte reglementen en het monopolie van de gilden houden elke vorm van

vernieuwing tegen.

Het natuurrechtdenken bracht ook een andere kijk op eigendom. Het was niet God of de koning aan wie de burger uiteindelijk zijn eigendom te danken heeft. De burger zorgt zelf voor zijn eigendom. Wie een vis vangt op zee, spendeert hier tijd, geld en arbeid aan. Door dat te doen kan hij zich eigenaar noemen van de vis vanaf het moment dat hij deze vangt. Door zijn eigen arbeid aan te wenden, haalt het individu goederen uit hun natuurlijke staat en maakt ze tot zijn eigendom. Via deze zienswijze is de vrijheid om te werken essentieel om van eigendom te kunnen spreken. In 1776 werd in Frankrijk een eerste maal getracht om de vrijheid van handel en nijverheid af te kondigen en de gilden af te schaffen. In de preambule van het edict (dat weer werd afgevoerd) werd de bovengeschetste visie op eigendom en arbeid als volgt uitgedrukt:

“Dieu, en donnant à l’homme des besoins, en lui rendant nécessaire la ressource du travail, a fait du droit de travailler la propriété de tout homme, et cette propriété est la première, la plus sacrée et la plus imprescriptible de toutes.”

Na de Franse Revolutie en de afkondiging van de *Déclaration des droits de l’homme et du citoyen*, werd in 1791 een wet gestemd die het gildewezen volledig afschaft en daarmee aan eenieder de vrijheid

laat om een beroep naar keuze uit te oefenen, zonder dat men daarin gehinderd kan worden door burger of overheid. Deze wet staat vandaag beter gekend onder de naam ‘decreet-d’Allarde’. Artikel zeven van de wet luidt als volgt:

“A compter du premier avril prochain, il sera libre à toute personne de faire tel négoce, ou d’exercer telle profession, art ou métier qu’elle trouvera bon ; mais elle sera tenue de se pourvoir auparavant d’une patente, d’en acquitter le prix suivant les taux ci-après déterminés, & de se conformer aux règlements de

waarde een eerste maal in 1982.

BESCHERMING TEN AANZIEN VAN DE STAAT

De vrijheid van handel en nijverheid dient gerespecteerd te worden door de overheid zelf. Het decreet-d’Allarde sluit wel niet uit dat de overheid enige beperkingen oplegt bij het uitvoeren van een beroep – in die zin dat rekening dient gehouden met het algemeen belang, het gelijkheidsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel. In die zin is er geen sprake van een absolute vrijheid. Enkele arresten van de Conseil d’État tonen hoe het de-

tot slot, een gemeentelijk besluit dat de verkoop van voetzoekers en vuurwerk verbiedt. Ook in de overzeese gebieden diende het decreet-d’Allarde te worden toegepast: een besluit van de President van Frans-Polynesië, dat de invoer van bepaalde types cement aan een aanbestedingsprocedure zou onderwerpen en dat zodoende zou leiden tot een monopolie op de invoer van cement, struikelde over d’Allarde. In een recenter arrest van 2014 werd een sluitingsbevel uit hoofde van de prefect van het departement Gard, gericht aan een discotheek, vernietigd omdat de duur van de sluiting (in casu zes

“Dieu, en donnant à l’homme des besoins, en lui rendant nécessaire la ressource du travail, a fait du droit de travailler la propriété de tout homme, et cette propriété est la première, la plus sacrée et la plus imprescriptible de toutes.”

police qui sont ou pourront être faits.”

Artikel zeven van het decreet-d’Allarde is vandaag nog steeds een onderdeel van het vigerend recht in Frankrijk, het vormt de basis voor *la liberté du commerce et de l’industrie*. Voor de Conseil Constitutionnel is dit een algemeen rechtsbeginsel van grondwettelijke waarde aangezien het onlosmakelijk verbonden is met het vierde artikel van de *Déclaration des droits de l’homme et du citoyen* dat vrijheid omschrijft als het recht om te doen wat men wil zolang men niemand schaadt. De Conseil Constitutionnel bevestigde deze grondwettelijke

creet-d’Allarde tijdens de 20ste eeuw in Frankrijk succesvol ingeroepen werd tegen gemeentelijke overheden. Werden bijvoorbeeld vernietigd: een gemeentelijk besluit om bakkers te verplichten enkel getaxeerde broden te verkopen, een gemeentelijk besluit dat de burgemeester de macht geeft om discretionair te beslissen of straatverkopers al dan niet op het openbaar domein mogen verkopen, een gemeentelijk besluit dat de invoer van paardenvlees tegenhoudt, een besluit van de burgemeester naar luid waarvan het uitoefenen van het ambt van fotograaf op het openbaar domein enkel kan mits voorafgaande toestemming, en,

weken) overdreven was. Het bevel “*a porté une atteinte grave et manifestement illégale à la liberté du commerce et de l’industrie*”. De vrijheid van handel en nijverheid is voor de Raad van State zowel een algemeen rechtsbeginsel als een door de wet vastgelegd principe.

BESCHERMING TEN AANZIEN VAN DERDEN

Anderzijds beschermt het decreet-d’Allarde ook de vrijheid om te concurreren. De vrije concurrentie schept een positieve en een negatieve plicht voor de overheid: zij moet maatregelen nemen om de vrije concurrentie te garanderen en zij moet zich

neutraal opstellen ten opzichte van private ondernemingen wanneer zij zelf publieke ondernemingen creëert. Het concurrentiebeginsel vormt op zich wel een beperking op de contractsvrijheid. Zo kunnen niet-concurrentieclausules tussen partijen enkel gelden onder strikte voorwaarden. Op dat punt is het voor liberalen vaak een moeilijke kwestie om uit te maken welke waarde het hoogst is: een vrije marktwerking met gezonde concurrentie of de vrijheid om contracten aan te gaan. Mag een werkgever bijvoorbeeld contractueel bedingen dat een werk-

nemer na zijn uren geen andere beroepsactiviteit mag uitvoeren ook al heeft deze activiteit geen invloed op de overeenkomst tussen werkgever en werknemer?

Een ander domein waarin de vrijheid van handel en nijverheid voor problemen kan zorgen is intellectual property. Beschermen auteursrechten het recht om te ondernemen of beperken zij dit recht? Als een bedrijf jarenlang geïnvesteerd heeft in de ontwikkeling van een geneeskundig product, is het dan rechtvaardig dat dit product gedurende een bepaalde periode beschermd

wordt door middel van een octrooirecht? Wie weet dat de uiteindelijke uitkomst van zijn investering zal weggekaapt worden door derden die zelf die investering niet hebben moeten doen, zal weinig motivatie hebben om door te gaan met zijn onderneming. Aan de andere kant kan de bescherming van bepaalde intellectuele rechten ook onredelijk bevonden worden: moet men bovenop de prijs van een muziekalbum ook nog eens auteursrechten betalen wanneer met het album afspeelt in een winkel?

Een andere kwestie is het recht om te staken versus het recht om te werken. Wanneer komt dit laatste recht precies in gevaar? Worden bij een stakingsactie de toegangswegen tot een bedrijf geblokkeerd dan lijkt dat toch een schending van de vrijheid van handel en nijverheid. Bij dergelijke acties hindert men andere bedrijven die gecontracteerd hebben met het getroffen bedrijf en aldus economische schade lijden, maar ook de werknemers die niet kunnen gaan werken omdat zij tegengehouden worden, ervaren een aantasting van

WER, dat luidt: “Iedereen is vrij om enige economische activiteit naar keuze uit te oefenen.” Het begrip ‘economische activiteit’ moet volgens het wetsontwerp ruim geïnterpreteerd worden: “Aldus wordt momenteel ‘de vrijheid van ondernemen’ opgevat op dermate wijze dat deze niet alleen de handel, de ambachten en de nijverheid omvat, maar ook het wijde gamma aan economische activiteiten die niet tot de handel, het ambachtswezen en/of de nijverheid behoren.” Het gaat om zowel burgerlijke als handelsrechtelijke activiteiten.

met respect voor de vrijheid van handel en nijverheid. Decreten en ordonnances kunnen aldus getoetst worden aan deze bepaling, federale wetten hebben nog ‘vrij spel’. Dat in tegenstelling tot Frankrijk waar formele wetten door de Conseil Constitutionnel getoetst kunnen worden aan de vrijheid van handel en nijverheid. Hetgeen recent nog gebeurde in een arrest van 26 maart 2014: een wet die winstmakende bedrijven verplicht om een overnemer te zoeken wanneer zij hun filiaal in Frankrijk wensen te sluiten werd gedeeltelijk vernietigd.

“Het is vreemd dat bepalingen die de overheid toelaten om in te grijpen in de individuele vrijheidssfeer wél in de Grondwet zijn opgenomen terwijl het negatief recht om te ondernemen – een grondrecht van de eerste generatie – niet in de Grondwet staat.”

hun rechten.

DE SITUATIE IN BELGIË, NAAR EEN GRONDWETTELIJK VRIJHEID?

Het decreet-d’Allarde werd in 1795 overgenomen in de Zuidelijke Nederlanden, die vanaf 1794 ingelijfd werden door Frankrijk. Bijna 220 jaar zou het decreet-d’Allarde in onze contreien van kracht zijn. Uiteindelijk werd het op 12 december 2013 opgeheven door artikel 3 van de wet van 28 februari 2013 tot invoering van het Wetboek Economisch Recht. De geest van het decreet-d’Allarde werd evenwel overgenomen in artikel II.3

Zoals het decreet-d’Allarde biedt ook deze bepaling horizontale en verticale bescherming.

Artikel 7 van het decreet-d’Allarde, nu artikel II.3 WER, heeft slechts een wettelijke waarde, wat volgens het beginsel *lex posterior derogat priori* betekent dat nieuwe wetten niet gehouden zijn tot de naleving van deze bepaling. Een uitzondering hierop vormt artikel 23, derde lid, 1° van de Grondwet betreffende de vrije keuze van beroepsarbeid – al is dit eerder een sociaal recht ten opzichte van de overheid. Een andere uitzondering is artikel 6 §1, VI, 2°, tweede lid BWHI dat stelt dat de Gewesten hun bevoegdheden dienen uit te voeren

Om de vrijheid van handel en nijverheid ook in ruimere zin een grondwettelijke waarde te geven, is al meermaals een voorstel tot herziening van de Grondwet ingediend. Telkens gaat het om een uitbreiding van de in artikel 23, derde lid opgesomde rechten, waaraan “het recht op ondernemen” zou worden toegevoegd. De indieners motiveren hun voorstel ondermeer door te wijzen op de grote toename van sociale rechten in artikel 23 GW, die de overheid dwingen om een actief beleid te voeren op vlak van milieu, cultuur, huisvesting, gezondheid en gezinsbijslagen. Volgens de indieners is het vreemd dat bepalingen die de

overheid toelaten om in te grijpen in de individuele vrijheids-sfeer wél in de Grondwet zijn opgenomen terwijl het negatief recht om te ondernemen – een grondrecht van de eerste generatie – niet in de Grondwet staat. Het laatste voorstel om dit recht op te nemen in de Grondwet werd ingediend op 7 november 2014 door Nele Lijnen en Luk van Biesen (beiden Open Vld) en is hangende

ZIJN DE GILDEN ECHT VERDWENEN?

Hoewel de vrijheid van handel en nijverheid theoretisch gezien het individuele recht om te werken beschermt, blijkt de praktijk soms nog enige kenmerken van het gildewezen te vertonen. Denk bijvoorbeeld aan de Orde van Vlaamse Balies en het pleitmonopolie van advocaten. Enkel wie lid is van de balie, en het tuchtreglement naleeft, mag optreden als raadsman in de recht-

bank. Ook dokters moeten zich verplicht verenigen in de Orde van geneesheren. Bij deze categorieën kan men de verplichte vereniging mogelijk nog begrijpen in het kader van een zekere deontologische waarborg. Een ander voorbeeld van een moderne gilde vindt men bij de recente Uber-case: de klassieke taxichauffeurs pikken het niet dat een nieuwe speler hun positie bedreigt. Enerzijds valt hun wantrouwen te begrijpen, Uber ontsnapt immers aan allerlei vergunningen en reglementen, maar als de overheid Uber tegenhoudt dan heeft dat net hetzelfde innovatieremmend effect als het gildesysteem. En laat dat net een van de belangrijke punten zijn waarom de gilden aan het einde van het ancien régime in vraag werden gesteld. Het monopolie dat de taxichauffeurs pretenderen te hebben houdt elke concurrent tegen die op een afwijkende manier meent een betere dienst te kunnen leveren. De

praktijk van grote bedrijven of belangengroepen die lobbyen bij een overheid teneinde wetten af te dwingen in hun voordeel, doet ook sterk denken aan het corporatistische systeem van het ancien régime waarbij de overheid individuele privileges toekende. Het is de consument die de prijs van deze monopolies uiteindelijk moet betalen.

DE LEGE FERENDA

Elke maand kijkt onze anonieme columnist met een stevige portie sarcasme naar de wereld rondom ons. Daarbij wordt een scherpe analyse gemaakt van de actualiteit. Verbanden die u niet gezien had, worden pijnlijk blootgelegd. Hoe de werkelijkheid was, is, en zou moeten zijn.

Met alles wat je doet, zegt of luidop denkt het halve land op zijn achterste poten krijgen. Vroeger werd het een gave geacht, tegenwoordig is het een standaard attribuut van de gemiddelde N-VA'er. Waar oorzaak en waar gevolg ligt, laat ik hier maar in het midden. Kwestie van niet neergeklauwd te worden de volgende keer dat ik in 't Stad kom. Of in één van hun concentratiekampen gestopt - met dat stelletje neonazi's weet je nooit. 't Is niet dat De Morgen ons er niet voor gewaarschuwd heeft.

Even goed als N-VA'ers zijn in het op de achterste poten jagen van fatsoenlijk links, is fatsoenlijk links trouwens in het verlenen van een slechte connotatie aan woorden. De truc die daar het best werkt schijnt het toevoegen van 'neo' te zijn. Plaats 'neo' voor gelijk wat, en je hebt een duivels idee om te bestrijden. Neonazi (oke, daar was de 'neo' eigenlijk zelfs niet nodig). Neoliberalisme (op een website als deze kan ik het niet maken, te stellen dat daar de 'neo' overbodig was). Neocommunis.. Oh. Nee. Dàt bestaat dan weer niet.

Het begint stilaan belachelijk te worden. Hoe Daniël Termont, die kennelijk van Holland heeft geleerd dat een nieuwe bril kopen u meer gezag geeft, in eenzelfde opiniestuk enerzijds De Wever verwijt om altijd op zoek te gaan naar een vijandbeeld en anderzijds De Wever min of meer als de baarlijke dui-

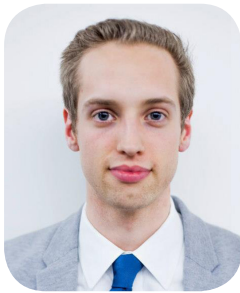
vel - even erg als het Vlaams Blok - ziet. Want elke uitspraak of daad die mogelijks racistisch kan worden geïnterpreteerd, schaadst uiteraard God weet welke grondrechten van God weet welke mensen. Het gezicht zwart schilderen in het teken van een Brusselse traditie brengt tegenwoordig ministerposten in het gevaar. Maar hey, wie was het die de volgens hem meest afgrijselijke dag in de politieke geschiedenis zwarte zondag heeft gedoopt? Als dat geen latent racisme is. Best wel ironisch trouwens, de hoogdag van een racistische partij zwarte zondag noemen. Je moet er maar opkomen. De PR-manager die daarmee op de proppen is gekomen, had duidelijk zijn biefstuk niet opgegeten die dag.

Hoe? 40 dagen zonder vlees? Men zou toch voor minder iemand een klap in het gezicht verkopen. Man of vrouw, maakt niet uit - kwestie van gelijke rechten die verder rijken dan het aanrecht. Zolang het maar niet de producer van je autoprogramma is. Hoe zegt u? Dat van het aanrecht had ik niet mogen zeggen? Latent seksisme dat me rechtstreeks naar de hel - of erger, het kantoor van Joëlle Milquet - stuurt? Vergeef me mijn zonden, Heer. Euh. Vrouw. Euh. Whatever.

Herbert Hooverplein 15
3000 Leuven

maandag t.e.m. vrijdag	10u30- 20u00
zaterdag	10u30-18u00
zondag	sluitingsdag

OVER WERKLOOSHEID EN CRISIS

Jitte Akkermans - Politiek secretaris van LVSV Leuven

(i) INLEIDING

Inleiding – Dwang (uitgeoefend door de overheid of andere actoren) stelt ons soms in staat om situaties die we niet leuk vinden (minstens) tijdelijk tegen te houden. Dat kan een zegen zijn. Evenwel bestaan er ook cases waarbij bepaalde niet leuke situaties een essentieel onderdeel zijn van het proces dat ons op lange termijn een hoge en groeiende welvaart brengt. Dit artikel gaat in op de reden waarom zowel het tegenhouden van een faillissement, een crisis of situatie van

werkloosheid, crisissen en faillissementen op zich goed zijn. Het is een kwaad. Maar in bepaalde situaties is het een noodzakelijk kwaad om bepaalde voordelen te kunnen behouden op lange termijn. We zeggen evenmin dat *elke* vraaguitval, werkloosheid, crisis of faillissement noodzakelijk is voor het marktproces. De slechte situatie van wie failliet gaat door de hoge belastingdruk of werkloos wordt door te strikte regulering van bepaalde beroepen, draagt niet bij tot de werking van het marktproces. Al wat we beweren, is dat *sommige*

Beperking – De beperking waarmee we ons geconfronteerd zien in de creatie van welvaart, is de schaarste van productiemiddelen en niet de schaarste aan doelen. De ene wenst misschien gewoon meer vrije tijd voor zichzelf of zijn gezin; de andere verkiest eerder wat meer materiële welvaart te verwerven. Dat brengt hen telkens in een situatie van schaarste.

Schaarste – Als behoeftig wezen tracht de mens aan zijn behoefte te voldoen door met zijn arbeid goederen uit zijn omgeving dienstig te maken. Daarbij moet die

“In bepaalde situaties is faillissement een noodzakelijk kwaad om bepaalde voordelen te kunnen behouden.”

werkloosheid evenals het stimuleren van de vraag, het marktproces kan verstoren op een wijze die mensen op lange termijn kansen kan ontnemen om met de beschikbare middelen en mensen hun menselijke doelen maximaal te verwezenlijken.

Opmerking – Het mag duidelijk zijn dat we in dit artikel geenszins verdedigen dat vraaguitval,

cases van vraaguitval, werkloosheid, crisis en faillissement functioneel zijn en dat hen tegenhouden het proces ondermijnt dat ons uit de situatie van honger, ziekte en ellende heeft getild, houdt en dat ons daar verder uit kan bevrijden.

(ii) KEUZES

mens keuzes maken. Hij kan in eenzelfde dag niet 14u slapen, 4u eten, 4u tv-kijken en 8u werken. Daarvoor komt hij immers 6u per dag tekort. Hetzelfde geldt voor de grondstoffen die hij ter beschikking heeft. Wie een ziekenhuisbed produceert heeft minder metaal over om bijvoorbeeld auto's te maken. Wanneer men zijn tijd en grondstoffen investeert in het ene project, zijn

die middelen niet langer beschikbaar voor een ander project. Dat dwingt de mens om keuzes te maken, waarbij hij zijn grondstoffen en arbeid inzet voor de doelen die hij het liefst verwezenlijkt ziet.

Opportunitetskost – Als twee projecten dezelfde grondstof of dezelfde persoon zijn tijd gebruiken, kan je aangeven hoeveel je van het ene project moet laten vallen om het andere project te realiseren. Wie één keer zijn toilet doorspoelt met drinkbaar water, kan 85 glazen water minder drinken. De opportunitetskost geeft weer wat je van het één moet laten vallen om het ander te bekomen.

Allocatie – Elke mens alloceert aldus zijn schaarse middelen op een wijze waarmee hij hoopt dat zijn voorkeuren best voldaan worden. Zijn voorkeuren, de methoden waarop die doelen kunnen bereikt worden of zijn inschatting over wat een succesvolle methode is om die doelen kunnen wijzigen. In die gevallen kan hij de allocatie van zijn middelen daarvoor aanpassen. Bij zo'n aanpassing heralloceert hij zijn middelen om op basis van de nieuwe uitgangspunten beter zodat ze tegemoet komen aan zijn voorkeuren.

Samenvatting – Zo lang mensen meer doelen (incl. vrije tijd) hebben dan dat ze kunnen verwezenlijken met de voor hen beschikbare middelen (incl.

grondstoffen en tijd), is het de schaarste van middelen dat het aantal verwezenlijkte projecten beperkt en moeten ze kiezen tussen verschillende te realiseren doelen. De allocatie van middelen moet kunnen wijzigen op basis van gewijzigde voorkeuren of kennis.

Denkfout betreffende de zege van extra vraag – Degene die stelt dat vergrijzing goed is voor de economie omdat het de vraag naar wandelstokken doet stijgen en aldus meer economische activiteit creëert, vergist zich. De denkfout zit hem er in enkel te kijken naar de stokkenfabriek, die het duidelijk beter zal doen. Maar als men, zoals het hoort, ook kijkt naar wat zal gebeuren in de rest van de economie, ziet men dat die fabriek *resources* wegneemt die anders voor andere projecten gebruikt kunnen worden. Een gestegen vraag naar stokken maakt de stokkenfabrikant beter af, maar de economie in zijn geheel niet. Sterker zelfs, we zouden allemaal beter af zijn als we gezond bleven en geen stok nodig hadden. Dan konden we de materialen die de stokkenfabrikant gebruikten voor andere doelen aanwenden. Ook de extra vraag naar arbeid is geen vorm van extra welvaart voor de economie in zijn geheel. Hoewel de stokkenmaker makkelijker werk zal vinden in zijn sector en mogelijk door zijn bijzondere skills in het maken van stokken (tijdelijk) een hoger loon zal kunnen vragen wanneer de vraag sneller

stijgt dan het aantal stokkenmakers, is de economie niet beter af. Het betekent immers dat de arbeid van stokkenmakers niet langer beschikbaar is voor andere activiteiten en de stokkenmaker gewoon inkomen overneemt van de stokkengebruiker als de stokkenmaker zijn inkomen stijgt. Als samenleving zullen we voor het bereiken van hetzelfde welvaartsniveau nu minder vrije tijd hebben. Extra gebreken in mensen zijn voor de gehele samenleving niks positief. Dat is en blijft voor de samenleving in zijn geheel een bron van miserie.

Denkfout betreffende de zegen van extra vraag naar arbeid – We begrijpen dat het haast vanzelfsprekend is dat extra gebreken de welvaart drukken. De reden waarom we dat alsnog expliciet vermelden is dat sommigen nu geloven dat de schaarste niet zit in de vrije tijd van de arbeider, maar in de “werkgelegenheid”. De denkfout die door hen wordt gemaakt, is werkgelegenheid enkel te zien als werken als werknemer (dat is voor een loon) en niet als zelfstandigen. Het klopt dan wel dat voor diegene die weigeren zelf hun eigen arbeid te organiseren, om zelf op zoek te gaan naar mensen die ze verder kunnen helpen met een goed of dienst, etc. werk moeilijker te vinden is. Dat heeft evenwel niets te maken met een beperking aan de aanbodzijde, maar met een beperking aan de vraagzijde. Het is immers de voorkeur om niet zelf zijn arbeid te organiseren,

die het vinden van werk verhindert. Het is dan niet het geval dat er geen vraag naar arbeid meer zou zijn.

(iii) **RUIL**

Ruilvoordelen – Als personen ruilen, kunnen ze schaalvoordelen en comparatieven voordelen benutten door middel van schaalvergroting, arbeidsdeling en specialisatie. Elke partij alloceert aldus nog steeds zijn middelen zo dat hij zijn eigen doelen maximaal volgens eigen voorkeursordening nastreeft overeenkomstig eigen inzichten over wat helpt die doelen te bereiken. De ruilrelaties bieden een bijkomende

Rechtstreekse ruil – Rechtstreekse ruil is eigenlijk nog steeds geen efficiënte manier om als mens zijn doelen na te streven. Stel we zitten in een dorp. Ann heeft kippen, Bart enkele koeien. Ann wil melk en Bart wil eieren. Dat is eenvoudig: Ann ruilt wat eieren tegen Barts melk. Dat is rechtstreeks ruil. Stel nu dat nu dat een derde persoon in het dorp komt wonen, Jan. Jan heeft enkel varkens. Ann wil graag een stuk varkensvlees, maar Jan heeft geen interesse in Anns eieren. Hij heeft enkel interesse in een koe. De enige manier om Jan een varken vrijwillig te laten afstaan aan Ann, is om haar kippen tegen één van Barts koeien te gaan ruilen en dan die koe bij Jan te

zijn zoon laten onderwijzen of een schoonmaker inhuren, komt die telkens voor hetzelfde probleem te staan. Omdat dat zo omslachtig is, gaat de tandarts geen tanden herstellen maar wel dra zelf zijn eigen beesten houden. Het effect is dat iedereen in het dorp met rotte tanden blijft rondlopen. De voordelen van arbeidsdeling en specialisatie gaan aldus volledig verloren als het te omslachtig is voor mensen om te ruilen, d.i. als de transactiekosten te hoog zijn.

Universeel ruilmiddel – Wat de tandarts zal doen, is aan al zijn klanten iets vragen, waarvan hij weet dat zijn bakker, schilder, onderwijzer en schoonmaker het

“Elke partij alloceert zijn middelen zo dat hij zijn eigen doelen maximaal volgens eigen voorkeursordening nastreeft overeenkomstig eigen inzichten over wat helpt die doelen te bereiken.”

mogelijkheid om beter zijn doelen te bereiken door iets te produceren, dat men zelf niet wilt gebruiken, maar kan ruilen met anderen tegen iets dat men wel wenst. Wie bijvoorbeeld uit de echt wil scheiden, kan het familierecht en familiaal vermogensrecht gaan bestuderen en daarna die kennis nooit meer gebruiken, of hij kan voor een efficiëntere optie kiezen en de afhandeling van de echtscheiding overlaten aan een jurist gespecialiseerd in het echtscheidingsrecht. Die jurist kan zijn kennis over het recht zonder grote bijkomende inspanningen steeds opnieuw toepassen.

gaan ruilen tegen enkele van zijn varkens. Dat is erg omslachtig, zeker als die koe en varkens hun onderlinge ruilverhouding niet in een geheel aantal eenheden uit te drukken valt. Rechtstreekse ruil is erg omslachtig als de tegenpartij niet exact hetgene wil dat de ander toevallig heeft.

Transactiekost – Stel nu dat een paar honderd mensen in ons dorp komen wonen, dan moet de tandarts die een brood wil bij zijn ontbijt een bakker zoeken die tandpijn heeft of iemand vinden met tandpijn die iets heeft dat de bakker wil. Als die tandarts zijn wachtkamer wil laten schilderen,

allemaal kunnen gebruiken. Hij gaat dus op zoek naar een universeel ruilmiddel dat hij in elke ruil kan gebruiken, zowel naar de zijn klanten toe, als naar degene waarvan hij iets nodig heeft zoals zijn bakker. Hij vindt hier niet bewust geld uit, maar zal iets als geld gaan hanteren (nl. het universeel ruilmiddel) omdat hij weet dat dit de makkelijkste wijze is om te ruilen.

Prijzen – De prijs die iemand *bereid* is te betalen, geeft aan hoe belangrijk hij dat acht. De producent, die twee goederen kan produceren vanuit eenzelfde

bepaalde hoeveelheid van een schaars middel, kan aan de hand van de prijzen die consumenten bereid zijn te betalen, afleiden welk product de consument het meest wenselijk is, dat is op welke wijze de schaarse middelen best ingezet worden.

Samenvatting – Door te ruilen kan men efficiënter zijn doelen nastreven. Een universeel ruilmiddel haalt de transactiekost sterk naar beneden. De prijzen helpen om zijn middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten om, via de efficiënte realisatie van andermans doelen, de eigen doelen te realiseren.

Denkfout betreffende de zege van meer handel – Geld en het prijzenmechanisme maken complexe ruilrelaties mogelijk. In zo'n context zijn sommigen snel geneigd om het onderliggende en meest relevante punt te missen, met name dat niet ruil maar ruil waar beide partijen beter van worden, welvaart creëert. Ze zien dat welvaart afkomstig is van ruilrelaties en concluderen daar verkeerdelijk uit dat als we welvarend willen zijn en blijven, we zo veel mogelijk moeten ruilen (werk, ondernemingen, productie en omzet creëren) en trachten te verhinderen dat ruilrelaties stop worden gezet. Maar als slechts één van beide partijen beter wordt van de ruil, kan deze ruilrelatie welvaart vernietigen. Het kan ook zijn dat welvaart gecreëerd wordt als één van beide partijen er op achteruit gaat, maar dan is er ruimte om

met een andere prijs de ruil alsnog te laten doorgaan, althans wanneer de transactiekosten niet prohibitief zijn. Wanneer men ruilt tegen iets dat men subjectief lager waardeert, gaat men er immers op achteruit. Het is aldus niet omdat het aantal ruilrelaties afneemt dat door deze afname noodzakelijk de welvaart verlaagt. Wanneer de ruilrelaties stop gezet worden omdat blijkt dat ze de welvaart van ruilpartijen verlaagden, dan zorgt dat voor een welvaartstoename, ook wanneer het geruilde volume dan zakt. Activiteit op zich, is niet ons streefdoel. De betere aanwending van onze middelen voor onze doelen is dat wel. Wie focust op meer activiteit (en meent dat dat dus altijd beter is), mist het hele punt van ruil. BBP cijfers, het aantal bedrijven en het aantal werkende in de beroepsactieve bevolking zijn allemaal erg relevant voor de taxatiebasis van de staat. Maar deze gegevens moeten met voorzichtigheid gehanteerd worden als we mensen met de schaarse middelen ter hunner beschikking zo veel mogelijk hun (vaak

niet materiële) doelen willen laten bereiken. Thuis blijven bij de kinderen of minder lang en hard werken is zolang het een vrije keuze is, geen achteruitgang van de welvaart.

(iv) **VERLIES, HERSTRUCTURERING EN FAILLISSEMENT**

Winst en verlies – Als men een goed voor een ander produceert, vergelijkt men kostprijs voor het produceren van het goed met de prijs die de consument bereid is te betalen voor dat goed. Als de productieprijs hoger ligt dan de som die de consument wil betalen, dan is de productie van dat goed ongewenst. Als de productieprijs lager ligt dan de som die de consument wil betalen, dan is de productie van het goed gewenst.

Productieproces – De meeste productieprocessen nemen evenwel enige tijd in beslag. Op het moment dat men beslist te starten aan de eerste fase van een pro-

ductieproces, moet men aldus een inschatting maken over wat de consument op het einde van dat productieproces bereid zal zijn te betalen voor het goed dat men produceert. Maar toekomst is onzeker. De producent weet niet wat de voorkeursordening van de consument zal zijn in de toekomst. Hij weet evenmin of een concurrent tegen dan via een efficiënter productieproces eenzelfde goed zal kunnen aanbieden tegen een lagere prijs. Toekomstige prijzen van concurrenten, dat zijn alternatieve opportuniteiten voor de consument, die de consument zijn betalingsbereidheid beïnvloeden zijn dus evenmin gekend. Ook de prijs van toekomstige inputs

zing zich vergist over wat haar klanten op een bepaald tijdstip zullen willen, over de meest succesvolle methode om dat doel van de klant te bereiken of de kost van inputs in de toekomst, dan kan dat leiden tot verlies. Een bedrijf dat in haar fout volhard zal verliezen in stand houden. Degene die haar plannen bijstuurt op basis van de nieuwe informatie, kan mogelijk het hoofd boven water houden. Als de verliezen groter worden dan het eigen vermogen, dan gaat de onderneming failliet. Het faillissement ontmantelt het project dat gebaseerd was op een foute inschatting en geeft een andere ondernemer de kans met de schaarse middelen die de onder-

product en kostprijs van zijn inputs zal zijn wanneer dat product af is. Hij kan zich daarbij soms vergissen en zo een productieproces in gang zetten dat arbeid en grondstoffen gebruikt terwijl de consument een ander product dat gemaakt kan worden met dezelfde arbeid en grondstoffen hoger waardeert. Een herorganisatie en faillissement corrigeren die fout.

Denkfout betreffende het in stand houden van failliete ondernemingen – Het verlies en het faillissement ontbloten vergissingen die ondernemers maakten. Ze maken duidelijk welke ruilrelaties dan toch niet rendabel waren voor één van de ruilpartijen. Een aanpas-

“BBP cijfers, het aantal bedrijven en het aantal werkende in de beroepsactieve bevolking zijn allemaal erg relevant voor de taxatiebasis van de staat. Maar deze gegevens moeten met voorzichtigheid gehanteerd worden als we mensen met de schaarse middelen ter hunner beschikking zo veel mogelijk hun (vaak niet materiële) doelen willen laten bereiken.”

zijn ongekend. Als we vandaag nagaan of het een goed idee is om een machine of fabriek te plaatsen, zullen we kijken of de machine of fabriek over haar gehele levensduur meer opbrengt dan ze kost. Maar ook hier weten we niet wat morgen de prijs van de grondstoffen of krediet zal zijn die die machine of fabriek gebruikt over de gehele levensduur van de machine of fabriek. Die onzekerheid maakt dat regelmatig foute beslissingen worden gemaakt.

Faillissement – Als een onderne-

neming gebruikte beter te proberen. Het faillissement is een manier om fouten te corrigeren. Een mee-neem-koffiebar die blijkt te weinig klanten te vinden die bereid zijn de hoge prijs voor koffiebekertjes te betalen die nodig was om de bar te runnen, zal zich genoodzaakt zien een goedkoper productieproces te zoeken, of een ander product, aan te bieden.

Samenvatting – Als een productieproces langer duurt, moet de ondernemer inschatten wat de betalingsbereidheid voor zijn

sing van het ondernemingsplan dringt zich dan ook op. Ook hier is men geneigd verkeerdelijk te focussen op een deel van het geheel. Als men het herstel van dat soort fouten tegenhoudt, creëert men een situatie van transfers van de ene partij (die verliest aan de ruilrelatie) naar de ander (die wint aan de ruilrelatie). Het gaat dan niet langer om de creatie van welvaart, maar om herverdeling.

(v) **COLLECTIEVE
VERGISSINGEN, CRISIS
EN PRIJSDALING**

Crisis – Waar één onderneming zich vergist, krijg je een faillissement. Als ondernemingen zich massaal op dezelfde wijze vergissen, komen ze samen in de problemen en krijg je een crisis. Als het gaat om een onverwachte prijswijziging of innovatie, kan quasi een volledige sector genooddaakt zijn zichzelf te herorganiseren en misschien zelfs te verdwijnen. Wanneer men gelooft dat huizenprijzen oneindig gaan stijgen en dan steeds duurdere woonprojecten opzet, zal de sector op een bepaald moment merken dat de betalingsbereidheid van de klant lager ligt dan de kostprijs van de woning en moet men een verlies slikken. Het pijnlijke is dat onafgewerkte huizen reeds materialen en arbeidsuren opslorpten en aldus die middelen heeft onttrokken aan de andere sectoren zonder op het einde van de rit een huis op te leveren.

Overheidsbeleid – Een bijzonder geval van een collectieve vergissing is wanneer de overheid prijzen manipuleert en die manipulatie moet stopzetten omdat die onhoudbaar is. Stel dat de overheid bijvoorbeeld leningen garandeert via een publieke instelling voor mensen die leningen eigenlijk niet kunnen terugbetalen. Als de verwachting wordt gecreëerd dat de overheid die publieke instelling altijd van voldoende geld zal voorzien om haar verplichtingen na te komen, dat wil zeggen dat verondersteld wordt dat de overheid de burger via belastingen zal verplichten de verliezen te dra-

gen, zal men nieuwe woonprojecten starten voor mensen die ze eigenlijk niet kunnen betalen. Wanneer zich een gigantisch verlies voordoet (niet onlogisch als men een schuld garandeert van iemand die ze niet kan betalen) en de overheid niet bereid lijkt te zijn volledig aan de door haar geschepte verwachting te voldoen, dan moeten alle woonprojecten gericht op personen die niet in staat zijn die woonprojecten te financieren, stop gezet worden en moeten werknemers in die sector massaal elders werk gaan zoeken. Zowel in de bouwsector als de financiële sector die zich met dat soort producten bezig houden, zal een groot deel van de werknemers op hetzelfde moment naar werk moeten zoeken.

Monetair beleid – Monetair beleid kan eenzelfde effect hebben. Als het de prijs voor krediet kunstmatig drukt, zullen een heel aantal projecten rendabel lijken. Als het extra geld de ondernemingen

bereikt, zullen ze, wanneer hun investeringen afgerond zijn en ze inputs willen afnemen, merken dat plots een heel aantal extra vragers naar bepaalde grondstoffen bestaan. De prijs van de grondstoffen stijgt (wat de koopkracht van de munt laat zakken). De projecten blijken dan niet langer rendabel te zijn en gaan over kop.

Prijzen – Een collectieve vergissing betekent dat een groot aantal middelen tegelijk geheralloceerd moeten worden en dus samen op de markt worden gebracht. Dat zal de prijs voor die middelen (bijvoorbeeld huizen, beton, bouwvakkers en bankbedienden die leningen afsloten) doen dalen. Die prijsdaling is belangrijk. Het communiceert dat hetgeen waarvan de prijs zakt, overvloedig aanwezig is en het wenselijk is dat die middelen elders worden ingezet. Voor de bouwvakker en bankbediende kan het het signaal zijn dat hij zich moet omscholen

of een enorm verlies aan loon zal moeten slikken omdat blijkt dat hij iets weinig productiefs deed. Dat signaal is ook terecht, het blijkt immers dat tot op dat moment men middelen op een ongewenste wijze inzette en een andere inzet gewenst is.

Onbewegelijke prijzen – Een herallocatie van middelen heeft een bepaalde kostprijs. Wie zich moet herscholen, of wie nieuwe contractpartijen, nieuwe afzetmarkten en nieuwe producten moet zoeken; moet een opoffering maken op korte termijn om de kans te hebben op lange termijn zijn situatie beter te maken. De prijsdalingen moeten dan ook voldoende sterk kunnen zijn om mensen ook werkelijk in beweging te brengen. De waarde van huizen moet kunnen halveren om aandeelhouders van bouwbedrijven er toe aan te zetten de bouwactiviteiten stop te zetten en de middelen in een andere sector in te zetten. Het loon moet zo drastisch kunnen zakken dat bankbedienden en bouwvakkers werk gaan zoeken buiten hun vertrouwde sector. Het probleem is evenwel dat lonen zo strikt gereguleerd zijn dat ze niet zo spectaculair kunnen zakken als noodzakelijk zou zijn om de vergissing te corrigeren. In het geval van ondernemingen zorgt goedkoop krediet, overheidssteun en (fiscale) reglementering (incl. prijsreglementering) ervoor dat bedrijven de noodzakelijke herallocatie niet zullen doen. Het gevolg is dat de ongewenste aan-

wending van middelen in stand wordt gehouden.

Samenvatting – Een crisis corrigeert een collectieve vergissing. Die vergissing kan zijn oorzaak vinden in zowel marktfenomenen als overheidsbeleid. Zakkende prijzen maken bepaalde ondernemingen en arbeid niet langer rendabel en zet hen aan hun onderneming op te doeken of elders werk te zoeken. Omdat sterke prijsdalingen politiek en institutioneel worden tegengehouden, blijft men middelen aanwenden op een wijze die niet overeenstemt met wat de consument liefst zou willen.

(vi) CONCLUSIE

Perspectief – Iets dat goed is voor een welbepaald bedrijf, is niet noodzakelijk goed voor de gehele economie. Een hogere vraag naar een product of hogere betalingsbereidheid is zeker leuk voor het bedrijf in kwestie. De vraag naar arbeidskrachten vanuit dat bedrijf is zelfs leuk voor potentiële werknemers van dat bedrijf. En een faillissement is zeker een drama voor de betrokken werkgever, leveranciers en werknemers. Maar wanneer men tracht het gehele resultaat van de economie te verbeteren, door de vraag naar een product of betalingsbereid voor een product te bevorderen door de markt te verstoren, of faillissementen te verhinderen, dan is dat niet goed voor de economie in haar ge-

heel. Schaarse middelen worden dan verkeerd gealloceerd, naar projecten die politieke steun krijgen, eerder dan projecten die het meest gewenst zijn door de consument. Als sommigen wensen bepaalde voordelen voor bepaalde mensen in stand te houden, tegen de marktwerking in, dan is dat een vraag voor privileges en transfers. Over de rechtvaardigheid of moraliteit van die gevraagde privileges en transfers, kunnen we zeker het debat aan gaan. Maar dat zal voor een volgend artikel zijn.

M-CAFÉ

STREEKBIEREN

Savoyestraat 10
3000 Leuven

Openingsuren:
maandag tot zondag van 9u tot 19u
donderdag en vrijdag open tot 24u
woensdag gesloten

DE COLORIBUS ET GUSTIBUS SIC EST DISPUTANDUM: OVER DE RELATIEVE WAARDE VAN VRIJE MENINGSUITING

*Xavier Meulders - Bestuurslid Murray Rothbard
instituut*

Ruim een miljoen deelnemers wisten vlak na de gebeurtenissen in Parijs wind, regen en de zoutloze peptalk van de gedelegeerde internationale staats- en regeringsleiders te trotseren om hun steun te betuigen aan de getroffen redactie van het satirische tijdschrift Charlie Hebdo. Nog eens ettelijke duizenden mensen kwamen elders in Frankrijk en in Europa op straat om hun bliken van verontwaardiging en medeleven te delen.

Zoals te verwachten viel, onthielden diverse sociale en minder sociale media zich evenmin van een moraliserend discours waarin de trotse waarden van het Avondland worden verdedigd tegen de extremistische barbarij van enkele ontspoorde fundamentalisten. Hierin werden bevlogen woorden zoals tolerantie, verdraagzaamheid, respect, vrijheid van meningsuiting en geloofsovertuiging niet geschuwd, maar net integendeel uitvoerig bewierookt.

Die emotionele pathetiek heeft vele harten en Twit-

teraccounts weten te veroveren. Zo ook de Franse president François Hollande, die enkele dagen na het bloedbad de aanslag kapittelde als ‘tragisch’ en ‘laf’.

En toch. In naam van de cultus van de vrije meningsuiting wordt pers-, gewetens- en expressievrijheid verafgood als een intrinsiek en onaantastbaar goed. Maar stel u voor dat in een mogelijke wereld die zich nog niet zo gek ver van de onze bevindt niet de redactie van Charlie Hebdo, maar het voltallige partijbureau van het extreemrechtse Front National in koelen bloede wordt vermoord. Zouden de vlaggen dan nog steeds halfstok worden gehangen ter nagedachtenis van Marine Le Pen en haar acolieten? Zouden de Franse president, zijn buitenlandse collegae en de verzamelde pers nog steeds donderpreken en verontwaardigde oekazes uitvaardigen? Zouden er nog één à twee miljoen mensen de straat op struinen om het onvervreemdbare recht op xenofobie prietpraat af te dwingen? Misschien wel, maar wellicht zou de

roep om ook de ‘grenzen’ van de vrije meningsuiting af te bakken luider klinken om de ‘cultuur van de haat’ een duidelijk halt toe te roepen. Ook al kunnen we uiteraard alleen maar hopen dat het slechts bij een gedachte-experiment blijft, het toont wel aan dat het concept van een absolute vrijheid van meningsuiting intuïtief een zinledig begrip lijkt. Om deze these verder uit te diepen is het nuttig het concept van de vrije meningsuiting in historisch en filosofisch perspectief te plaatsen.

SUBJECTIEVE VRIJHEID EN DE WEG VAN DE MENING

Om de idee van verdraagzaamheid beter te kunnen situeren, dienen we terug te keren naar de late middeleeuwen, en dan meer bepaald naar wat op het eerste zicht een vrij triviaal dispuut over het wezen van God lijkt, dat werd uitgevochten binnen de hermetische muren van afgelegen kloosters. Reeds vanaf het tijdperk van de Kerkvaders (dat min of meer

samen viel met de laatste drie eeuwen van het West-Romeinse Rijk) tot aan de Hoogscholastiek heerste bij de meeste filosofen en theologen de idee dat indien God redelijk en goed is, en Hij dus een wereld heeft gecreëerd die eveneens onderworpen is aan de wetten van een en dezelfde goddelijke logica, we ook het wezen van God zélf kunnen kennen. De idee dat we God middels de rede, en zonder beroep te moeten doen op externe autoriteiten en/of de Openbaring, kunnen kennen werd vanaf de late middeleeuwen betwist door diverse theologen, waarvan de Franciscaner monnik Willem van Ockham (1288-1347) de belangrijkste woordvoerder was.

De weg die Ockham en de zijnen bewandelen staat vandaag dan ook te boek als de *via negativa*: indien we al kunnen spreken over God, het ware en het goede, dan is dat slechts door te bepalen wat

deze begrippen niet inhouden. Het hoeft nauwelijks betoog dat een dergelijke visie leidt tot wat we vandaag een conventionalisme of zelfs functionalisme met betrekking tot betekenis en waarheid zouden noemen: begrippen worden pas ingevuld nadat we er zelf betekenis aan hebben gegeven. Dat conventionalisme, waarvan Occam de geestelijke vader is, wordt ook wel aangeduid als nominalisme (cf Latijn: *nomen*; naam).

God is bij Occam weggedeedsterd tot een mysterieuze entiteit die werkzaam is als transcendent oorzaak van de werkelijkheid, maar waarover verder geen kennis kan worden verworven. Integendeel, vanaf Occam vindt ook de boedelscheiding plaats tussen wetenschap en geloof, elk met hun eigen, niet-commensurabele methoden en te bestuderen/ervaren objecten. Voor de wetenschapper betekent dit dat

God slechts een hypothetisch construct uit de natuurkunde is dat verder geen verdere studie behoeft.

Aan de andere kant vinden we het geloof, dat in de veertiende eeuw de mystiek en later het protestantisme heeft voortgebracht. Centraal in deze nieuwe geloofsbeleving is de persoonlijke relatie van het subject tot God. Met Occam stierf immers ook het intellectuele kloosterleven en de traditie van het dialectische denken, dat vanaf de veertiende eeuw geleidelijk aan verschoof naar geïnstitutionaliseerde universiteiten en academies.

Het hoeft echter allerminst te verbazen dat de notie van een onbekende God (die finaal synoniem zou komen te staan voor de negatie van God) in samenhang met een *persoonlijke* relatie tot Hem leidde tot een plethora aan opvattingen over wat die ge-

loofsinhoud dan zoal zou kunnen inhouden. Het hoeft amper verder betoog dat hiermee de idee van een waardepluralisme sterk aan belang wist te winnen: immers, het begrip ‘geloofsinhoud’ verwijst vanaf de moderne tijd uitsluitend nog naar de particuliere mentale beleving zoals die vanuit een eerstepersoons-perspectief wordt beleefd. Geen wonder dat iemand als Descartes waarheid simpelweg gelijkstelde met datgene wat transparant is aan een zichzelf waarnemend cogito!

doorheen de politieke filosofie tot op de dag van vandaag nazindert: het is niet omdat er enkel individuele personen bestaan, dat ook hun gemeenschappelijke eigenschappen of ‘essenties’ uitsluitend betrekking hebben op individuen. ‘Bestaan’ is een gedistribueerde eigenschap die inderdaad enkel aan individuen toekomt; ‘recht’ daarentegen - als verwijzend naar een objectieve orde van het samenleven conform algemeen geldende redelijke principes - is dat niet. We spreken bijvoorbeeld over een rechtvaardige handelstransactie wanneer de koop geschiedt vol-

zo stelde zelfs Hobbes nog dat er een onvervreemdbaar *right to rebellion* bestaat tegen vorsten met al te willekeurige pretenties - maar de vlucht ‘vooruit’ richting utilitarisme, eclecticisme en post-modernisme is vanaf dan eigenlijk onafwendbaar.

Uiteraard is een samenleving waarin ieder zijn conceptie of ‘mening’ over het goede heeft reeds op korte termijn tot ontbinding gedoemd. De godsdienstoorlogen die het Europese continent gedurende de 16de en 17de eeuw teisterden zijn hier het meest illustere bewijs van,

“Uiteraard is een samenleving waarin ieder zijn conceptie of ‘mening’ over het goede reeds op korte termijn tot ontbinding genoemd.”

Op ethisch en normatief vlak hangt dat waardepluralisme natuurlijk ook samen met een idee die tot aan de hoogscholastiek volledig vreemd was aan het politiek-filosofische begrippenapparaat: de idee van subjectieve rechten. Indien de dingen niet langer op eenzelfde eenduidige manier goed, waar en schoon zijn; dan geldt dit *a fortiori* voor het recht. Bovendien, zo stelde Ockham reeds, bestaan er enkel individuen zonder algemene essentie (*deze* bloem, *dit* schilderij, *deze* mens, enz.) en kunnen rechten dus ook enkel uit individuen c.q. individuele personen voortspuiten. Met deze gedachtegang bevindt Ockham zich echter op een dwaalspoor die, helaas,

gens en strikt conform de principes van het recht (bijvoorbeeld wanneer de koop tot stand komt zonder unilaterale danwel wederzijdse dwang, fraude, bedrog of intimidatie), maar de particuliere instantiatie van een rechtvaardige transactie staat mijlenver van de idee dat het recht kan worden gelijkgesteld met eender welke subjectieve conceptie ervan.

Vrij geïnterpreteerd impliceert subjectief recht - of correcter: subjectieve rechten in meer-voudsvorm - de idee dat eenieder kan doen wat hem behaagt. Die radicale idee werd eerst nog verdoezeld door een er een subjectieve metafysica van de wil en het geweten over te draperen -

hoewel het veeleer oorlogen tussen absolutistische vorsten en hun territoriale aanspraken betrof dan een strijd omwille van de juiste godsdienstige leer.

In die constellatie doen zich drie samenhangende ontwikkelingen voor, namelijk 1) een overgang van een brede (gemeenschappelijk gedragen) ethiek naar een *smalle* (procedurele) ethiek die de regels van het samenleven poogt vast te leggen met het oog op sociale stabiliteit, 2) een scheiding tussen het ethisch-morele en het politieke c.q. het goede en het rechtvaardige en 3) een reductie van zowel het ethische als het religieuze, die tot dan als een onafscheidelijk geheel vormden,

tot het morele domein, dat nog slechts betrekking heeft op persoonlijke ‘zeden’ c.q. gewoonten, gebruiken, overtuigingen, meningen, en dergelijke meer (in weerwil van de moderniteit en haar confuse begrippen zijn ethiek en moraliteit immers geen synoniemen!)

Dat vereist enige verheldering. De conjunctie van thesen (2) en (3) vormt de basis van het moderne secularisme, ofte de idee dat de door de politieke macht gedecreteerde besluiten gevrijwaard horen te zijn van al dan niet religieus geïnspireerde waarde-oordelen. Die stelling bevat echter op zich reeds een waarde-oordeel, namelijk dat zulke stand van zaken *behoort* te zijn. Bovendien is een politiek besluit, zoals een wet of een verordening, reeds per definitie gebiedend, verplichtend of op andersoortige wijze normatief ten aanzien van de maatschappij en dus evenmin waarde-vrij: de vraag is dus wiens waarden tot uiting worden gebracht binnen het kader van een minimalistische politieke ethiek. De these van het vigerende rechtspositivisme zal bijvoorbeeld luiden dat dit de moraal van de positieve wetgever is, al dan niet democratisch gelegitimeerd (alweer: ook “democratisch gelegitimeerd” is een waarde-oordeel!).

Met andere woorden, de notie dat er een ‘neutraal’ institutioneel veld zou bestaan waaronder diverse opinies, waardes, zeden en

levensbeschouwingen naast elkaar kunnen leven is op zich een hoogst dubieus gegeven. Daar komt nog bij dat dat institutionele veld conform de principes van een individualistische gewetensethiek (cf. *supra*) tot stand komt: het is dus telkens het individu, of een collectief aan individuen (bijvoorbeeld een verkozen parlement), dat uiteindelijk haar eigen moraal binnen die publieke sfeer zal loodsen. Met andere woorden, het secularisme is niet alleen blijkens de feiten, maar ook op theoretische gronden intellectueel bankroet.

Datzelfde secularisme maant ons tevens tot verdraagzaamheid, voor zover plurale waarden en hun expressies zich binnen de grenzen van de publieke ruimte manifesteren. Gezien die publieke ruimte zelf echter geen neutraal vacuüm vormt, maar reeds op zich waarde-oordelen vooronderstelt (hoewel positivisten dat hardnekkig zullen ontkennen), betekent dit dat slechts de ‘wil van de heerser’ of de ‘wil van de meerderheid’ kan gelden om te bepalen welke levensvormen al dan niet verdraagzaamheid afdwingen - een evolutie die onder meer door Alexis de Tocqueville zo beangstigend accuraat werd beschreven. Zelfs John Locke, die nochtans geldt als de geestelijke vader van zowel het liberalisme als de edele idee van de verdraagzaamheid, verbood in zijn *Letter Concerning Toleration* de vrije meningsuiting en de vrijheid van eredienst ten aanzien van ka-

tholieken: “*all those who enter into it [i.e., de Katholieke Kerk, XM] do thereby ipso facto deliver themselves up to the protection and service of another prince.*” Die ‘prins’ is natuurlijk de paus van Rome, en dus niet de koning van Engeland, aan wie iedere burger volgens Locke strikte gehoorzaamheid verschuldigd is. Het principe *cuius regio, eius religio* blijft ook binnen de Lockeaanse optiek onverkort gelden. En tot op de dag van vandaag is men in eerste instantie schatplichtig aan de zogezegd ‘dunne’ moraliteit van de staat dan aan de eigen opvattingen van het goede.

De idee van verdraagzaamheid, die trouwens een louter passieve attitude aanduidt, is eveneens een correlaat van de doctrine van subjectieve rechten (cf. *supra*). Dat mijn welbepaalde opinies en levensvormen tolerantie (maar daarom nog geen achting of respect!) afdwingen heeft als keerzijde dat ik ook het onvervreemdbare *recht* heb die bepaalde levensvorm te belijden. Bij die correlatie tussen verdraagzaamheid en (de uitoefening van) subjectieve rechten kunnen echter twee fundamentele bedenkingen worden geformuleerd: ten eerste is er de vraag wat er precies met ‘afdwingbaarheid’ van verdraagzaamheid wordt bedoeld. Die kan, en perfect binnen de lijnen van het klassieke liberalisme, worden geïnterpreteerd als het inzetten van eigen lichamelijke, geestelijke en materiële vermogens om eigen levensvormen gestalte te geven zonder

hiervoor aan externe dwang onderworpen te zijn: *leven en laten leven*. In die zin kan verdraagzaamheid worden gedefinieerd in termen van *toelating of permissie*. Maar zij kan ook positief worden ingevuld als de (positieve) verplichting - vanwege de subjectieve drager van rechten - anderen er, desnoods met geweld, toe aan te sporen verdraagzaam te zijn. In ons huidige positieve rechtssysteem wordt die gedachte gematerialiseerd in het concept van 'positieve discriminatie', waarbij verdraagzaamheid ten aanzien van een bepaald individu of een bepaalde bevolkingsgroep van staatswege wordt opgedrongen - ook al wordt hiermee de morele autonomie van andere individuen geschonden (maar zoals reeds betoogd is de idee van een neutrale publieke

indien we uitgaan van een scheiding tussen (waardevrij) recht en ethiek (ondertussen slechts gebagatelliseerd tot subjectieve voorkeursmoraal) die theoretisch niet hard kan worden gemaakt. Zolang we verdraagzaamheid als een vrij passieve, institutionele habitus omschrijven - maar zeker niet als een morele deugd - treden er nog geen problemen op. Maar wel wanneer we het tegengestelde van verdraagzaamheid, onverdraagzaamheid, in ogenschouw nemen. In tegenstelling tot verdraagzaamheid vereist onverdraagzaamheid een vorm van actief handelen: wie bijvoorbeeld bij het slapengaan het licht van de straatlantaarns in zijn kamer niet kan verdragen zal de gordijnen moeten sluiten; daar waar een 'verdraagzaam' slaper niets hoeft te ondernemen vooraleer hij onder de lakens kruipt. Deze gedachte vertaald in poli-

ge verdraagzaamheid afdwingen (in feite gaat het hier dus ook om een vorm van 'gedwongen verdraagzaamheid'). Er wordt dus, met andere woorden, verdraagzaamheid jegens onverdraagzame houdingen en levensstijlen vereist op grond van subjectieve rechten die ook ten aanzien van hen zouden gelden. Dat uiteraard mits de voorwaarde dat die subjectieve rechten numeriek genoeg in aantal zijn om zich te laten vertalen in positieve wetgeving. Een typevoorbeeld waarvan we de voorbije tien à twintig jaar getuige zijn geweest in de westerse wereld is de verbeterheid waarmee de antitrokerslobby verregaande wetgeving inzake tabaksgebruik heeft weten af te dwingen, met het rookverbod in de horeca als triest dieptepunt van deze utilitaire ontwikkelingsgang. De idee was immers dat dergelijk verbod jegens een

“Zolang we verdraagzaamheid als een vrij passieve, institutionele habitus omschrijven - maar zeker niet als een morele deugd - treden er nog geen problemen op. Maar wel wanneer we het tegengestelde van verdraagzaamheid, onverdraagzaamheid, in ogenschouw nemen. In tegenstelling tot verdraagzaamheid vereist onverdraagzaamheid een vorm van actief handelen.”

ruimte dan ook slechts een illusie, Q.E.D.). Een tweede en misschien wat complexe bedenking is dat, althans volgens de moderne lezing, verdraagzaamheid een waardevrij begrip is omdat zij gecorreleerd is aan subjectieve rechten, zoals hierboven opgemerkt. Die waardevrijheid kan er echter alleen maar zijn

tieke termen houdt in dat de verdraagzame iets toelaat, daar waar de onverdraagzame een bepaalde mening of levensuiting wil verbieden. Dat laatste is een activiteit; het eerste niet. Onverdraagzame attitudes weten zich echter een weg te banen naar de publieke ruimte onder het mom dat zij eveneens subjectieve preferenties uitdrukken die gelijkwaardig

minderheidsgroep kon gelegitimeerd worden op grond van een subjectief recht op een gezonde leef- en uitgaansomgeving - en dus een subjectief recht op onverdraagzaamheid. Dat hiermee de individuele levenssfeer van anderen, in eerste instantie die van de horeca-uitbaters zelf, werd geschonden raakte de verdedigers van zo'n rookverbod

hun koude doch wasdraadfrisse kleren niet: voor hen is de 'publieke ruimte' immers niet louter een metafoor voor de plaats waar een intersubjectieve dialoog tot stand kan komen, maar bovenal letterlijk een plaats die in het publiek belang dient te worden gereguleerd.

Een liberaal zou dan nog het schadebeginsel kunnen invoeren om een objectieve, niet-willekeurige grens te trekken tussen handelingen en uitingen die al dan niet geoorloofd zijn. Het probleem met het schadebeginsel is echter dat zij niet gespeend is van ambigüiteiten die nogal wat interpretatieproblemen met zich meebrengen. Om er maar één te noemen: er is het gekende probleem dat het loutere *rivier* (onopzettelijke) schade toe te brengen volgens deze of gene interpretatie van het schadebeginsel reeds voldoende is om die handeling te verbieden, niet omdat er schade toegebracht wordt of werd, maar *kan* worden toegebracht. Maar dan kunnen heel wat dagdagelijkse handelingen zoals autorijden of een brandende kaars in een appartementsgebouw aansteken reeds worden verboden.

Ziehier het failliet van het moderne denken omtrent autonomie, verdraagzaamheid, individuele moraal en subjectieve rechten. Niet alleen wordt individuele moraal, wanneer zij door de institutionele filter van de publieke ruimte passeert en

voldoende weerklank vindt, uiteindelijk een afdwingbaar recht; die bonte mengelmoeie aan zowel negatieve als positieve maar bovenal wederzijds tegenstrijdige rechten - hoewel we vandaag de dag misschien eerder van 'belangen' moeten spreken? - mondt uiteindelijk uit in een kakofonie aan rechtsaanspraken waar alleen het papieren zwaard van een uit de kluiten gewassen bureaucratie nog antwoord op kan bieden. Geen wonder dat we bijna geen andere keuze hebben dan ons uit te leveren aan de blinde willekeur van duizenden duizelingwekkende reglementen en verordeningen die het maatschappelijk verkeer enigszins in het gareel moeten houden. Het sociaalcontractdenken met haar 'dunne' procedurele maatschappij-ethiek heeft het probleem van het pluralisme in wezen niet opgelost; het heeft het simpelweg geïnstitutionaliseerd!

MENING, OORDEEL EN DE POLITIEKE IRRELEVANTIE VAN VRIJE MENINGSUTING

De ontwikkelingsgang van de politieke moderniteit heeft enkele eigenaardige paradoxen en ongerijmdheden met zich meegebracht waar zij geen raad mee weet. Kort samengevat kan zij geen enkele justificatie geven voor de geldigheid van een intersubjectieve ruimte waarin verdraagzaamheid en wederzijds respect ten aanzien van plurale opvattingen, levensuitingen en

meningen heersend principe is. Hoe kan het ook anders? Justificatie is immers een kentheoretisch begrip waarbij een bepaalde propositie *p* als waar moet worden beschouwd indien er valabele en niet-tegenwerpbare (**=/= onfeilbare!**) argumenten kunnen worden aangereikt voor de geldigheid van *p*. Maar indien iedere mening evenwaardig is, dan betekent dat - alleszins vanuit meta-ethisch standpunt - dat zij ook even *waar* zijn. De moderne politieke filosofie kent en erkent met andere woorden geen enkel demarcatiecriterium aan de hand waarvan we geldige van niet-geldige; toelaatbare van laakbare ethische proposities kunnen onderscheiden. Zij kan alleen maar bepaalde zaken legitimeren, maar dat is niet hetzelfde als het rechtvaardigen.

Meningen kunnen echter niet constitutief zijn voor de totstandkoming van een politieke orde, net zo min als zij hun plaats hebben binnen een wetenschappelijk milieu. Tot diep in de middeleeuwen werd het fundamentele kentheoretische onderscheid tussen *iudicium* (oordeel) en *aestimatio* (opinie of overtuiging) nog in ere gehouden: alleen de eerste mentale toestand vormt ook een kenact in de zuivere zin.

Ook dat is het zoveelste dogma van de moderniteit, namelijk dat meningen wel degelijk over een bepaalde epistemisch karakter zouden beschikken. Die, overigens volkomen absurde, idee is

in de nasleep van cartesiaanse en empiristische kentheorieën in het filosofisch vocabularium geslopen. Zo stelde Locke in zijn *Essay Concerning Human Understanding* dat ideeën (*'Thoughts'*) transparant zijn omdat ze een representatieve functie vervullen: zij maken deel uit van onze gedachten omdat er een causale relatie bestaat tussen de objecten die wij waarnemen, en het verstand dat hier hetzij enkelvoudige, hetzij meervoudige ideeën uit weet te abstraheren. Dat is uiteraard geheel in lijn met de empiristische idee dat alleen de zintuiglijke waarneming ons ware kennis kan opleveren, maar anderzijds is dat empirisme evenzeer schatplichtig aan een mechanistisch mensbeeld

tussen de input van sensomotorische stimuli en de ideeën die hieruit op genetische wijze door ontstaan. Met die epistemologische conceptie zette Locke, en later ook Hume, dan ook mee de bakens uit voor een naturalistische epistemologie waarin de inbreng van het kennend subject hoogstens tot een passief lijdend voorwerp werd gereduceerd. Dat geldt trouwens onverkort voor hedendaagse, veelal Angelsaksische, kentheorieën die weliswaar het Lockeaanse *'thought'* hebben ingewisseld voor de term *'belief'*, maar in wezen ook voortbouwen op de empiristische these dat het menselijk verstand een passieve *tabula rasa* is dat slechts middels sensomotorische inputs kan worden ingevuld.

nomenen zoals dromen, hallucinaties, impulsieve begeertes, gevoelens, etc. behoren meningen tot het domein van de mentale toestanden. Een mentale toestand is een gebeurtenis die zich in de tijd uitstrekt, en waarbij de persoon bij wie de toestand optreedt zich niet noodzakelijk bewust is van die gebeurtenis. Zij worden, met andere woorden, op causale wijze geïnduceerd (cf. supra, het model van Locke). Vanuit een normatieve dimensie beschouwd kunnen we dan ook geen reenschap geven voor onze mentale toestanden: net zomin als we iemand verantwoordelijk kunnen achten voor een bepaalde 'stoutte' droom die hij heeft beleefd, kunnen we iemand vragen om zijn mening te duiden. Een me-

dat reeds bij Descartes werd omschreven: ideeën zijn transparant omdat we a) zelf directe toegang hebben tot onze gedachten en b) omdat er een direct-causale relatie kan worden beschreven

De term *'belief'* is trouwens niets anders dan een Engelse vertaling van het Nederlandse 'mening', hoewel zij ook zaken zoals 'overtuiging' of '(naïef) geloof' kan aanduiden. Net zoals andere fe-

ning, als uiting van een volstrekt willekeurige en subjectieve toestand, behoeft geen redelijkheid.

Mentale toestanden zijn op hun beurt te onderscheiden van men-

tale akten. Tot deze categorie behoren de cognitieve oordelen, de morele sentimenten, bepaalde wensen, etc. In tegenstelling tot mentale toestanden beroepen mentale akten zich wél op bepaalde normatieve standaarden - bijvoorbeeld op logische wetten of algemeen aanvaarde beginselen van wetenschappelijk onderzoek - en kunnen zij derhalve tot verantwoording worden geroepen.

Het hoeft natuurlijk geen betoog dat het heldere conceptuele onderscheid tussen mentale toestanden versus mentale *akten* zich niet altijd even helder laat uittekenen in de dagdagelijkse praxis: iemands uitroep “*dit vind ik mooi!*” wanneer deze een bepaald kunstwerk ziet kan immers zowel duiden op een subjectieve

talige expressies van mentale akten ook een ‘omdat’-clausule kan worden toegevoegd. Het is uitsluitend die clausule die reveleert in hoeverre de gesprekspartner in kwestie een oordelend danwel een louter opiniërend subject is.

Gecorreleerd aan het menselijke vermogen om zowel meningen als oordelen te formuleren vinden we ook twee intermenselijke (talige) constellaties, namelijk die van de *communicatie* en die van de *dialoge*. Binnen een intermenselijke communicatievorm komt het erop aan dat een bepaald persoon een ander persoon of groep van personen wil informeren over een bepaalde stand van zaken *ongeacht of die stand van zaken correct is en/of er bewijs is voor de geldigheid van die stand van zaken. Communicatie opereert dus geheel*

communicatie zijn zeker niet te onderschatten, en eenieder die al te maken heeft gehad met vlotte verkooppraatjes, opdringerige marketeers en blitse reclamestunten zal allicht weten wat ik bedoel: binnen de communicatie is immers *ieder* middel geoorloofd om de toehoorder(s) te overtuigen van het belang of de vermeende onmisbaarheid van deze of gene geniaal hebbeding. Maar ook politieke oproerkraaiers, charismatische goeroes en religieuze fundamentalisten apeleren maar al te graag aan het subjectieve buikgevoel om de onvoorwaardelijke trouw van de onkritische massa's voor zich te winnen.

Binnen de dialoog daarentegen kunnen retorische trucs slechts hoogstens als literaire ornamen-

“Het hoeft natuurlijk geen betoog dat het heldere conceptuele onderscheid tussen mentale toestanden versus mentale *akten* zich niet altijd even helder laat uittekenen in de dagdagelijkse praxis: iemands uitroep “*dit vind ik mooi!*” wanneer deze een bepaald kunstwerk ziet kan immers zowel duiden op een subjectieve mening (mentale toestand) danwel op een esthetisch oordeel (mentale act).”

mening (mentale toestand) danwel op een esthetisch oordeel (mentale act). Het is pas wanneer een mogelijke gesprekspartner aan de desbetreffende persoon zou vragen waarom hij dat bepaalde kunstwerk mooi vindt, dat hij ook kan afleiden of hij een mening danwel een oordeel uitte. Zowel meningen als oordelen, mentale toestanden als mentale akten, worden dus middels talige expressies tot uiting gebracht, hoewel uitsluitend bij de

binnen de sfeer van de subjectieve ‘overtuiging’, maar het valt niet te ontkennen dat communicatie een nuttig instrument is: indien ik via de pizzafoon een bestelling plaats om geleverd te worden, dan verwacht ik dat aan de andere kant van de lijn mijn bestelling en adresgegevens worden genoteerd zonder dat de gesprekspartner in kwestie peilt naar mijn redenen en motivaties om bij hen een pizza te bestellen. Maar de gevaren van

ten worden aanschouwd. Maar zij zijn zeker niet constitutief voor de geldigheid van een dialoog, waar tegensprekelijke argumenten de norm zijn waar iedere deelnemer zich aan hoort te houden. Het doel van de dialoog - en dus van de argumentatie - is dus niet de feitelijke stand van zaken waarin de deelnemers overtuigd zijn van een bepaalde stand van zaken, maar net dat er een conclusie wordt bereikt die normatief is ten aanzien van alle

deelnemers die in redelijkheid aan de argumentatie deelnemen. Dat geldt uiteraard in eerste instantie binnen, bijvoorbeeld, de praxis van een gemeenschap van wetenschappers; maar ook binnen de praxis van een volledige samenleving. Het is dan ook de dialoog die de locus vormt waarin vrijheid - wel degelijk opgevat als positieve vrijheid om de 'rechtheid van de wil' te bewaren, zoals opgemerkt in het eerste deel van dit essay - zich primordiaal manifesteert. Zonder die vrijheid zou het onderscheid tussen communicatie en argumentatie, tussen blinde navolging en kritisch inzicht, immers conceptueel ondenkbaar zijn.

tot het verhelderen van wetenschappelijke, filosofische, ethische, esthetische of politieke vraagstukken, en derhalve staat zij op hetzelfde niveau als andere vormen van doxastische expressies. In meer taalfilosofische termen zouden we kunnen stellen dat zij geen betekenis vastlegt, net omdat het vastleggen van betekenissen een cognitief en dus oordeel-gerelateerd bedrijf is. Meningen drukken echter geen oordeelsvormen uit, en kunnen bijgevolg niet constitutief zijn voor de normen die aan een politieke samenlevingsorde ten grondslag liggen.

Uit het feit dat de vrijheid van meningsuiting politiek insigni-

bij gratie van de koning-filosofen en wachters uit Plato's *Republiek* zou zowat de grootst denkbare nachtmerrie zijn. Dan zouden we eender welk gesprek bij de bakker of op café kunnen verbieden, louter en alleen omdat er op weinig 'waarachtige' wijze wordt gezocht en gekreund over bijvoorbeeld het slechte weer. Het feit dat zij insignificant zijn, houdt eenvoudigweg in dat dergelijke expressies zich buiten het domein van ieder evaluatief-normerend domein bevinden. Toegepast op de kwestie rond Charlie Hebdo houdt dit in dat satirische cartoonisten geenszins een subjectief recht op vrije meningsuiting genieten (of zo behoren te genieten) danwel dat

Vandaar dat ik in de titel van dit deel de vrijheid van meningsuiting 'politiek irrelevant' heb genoemd: die vrijheid, die in feite een vrijheid *tot* meningsuiting uitdrukt (namelijk de mogelijkheid om vrij en zonder belemmering een mening te verkondigen) is volkomen insignificant omdat dergelijke vrijheid geen doelmatigheid kent: zij dient niet

ficant is, volgt echter geenszins dat *uitsluitend* talige of andersoortige materiële expressies die oordeelsvormen tot uitdrukking brengen binnen een politieke samenlevingsorde kunnen worden getolereerd. Dat zou vanzelfsprekend een bijzonder weinig liberale conclusie zijn, laat staan een wenselijke uitkomst: een samenleving die uitsluitend bestaat

hun activiteiten toelaatbaar zijn omdat zij geen ondermijning van de rechtsorde in zich dragen (wat van de aanslagplegers niet kan worden gezegd!). En dat is natuurlijk een volledig ander standpunt dan te beweren dat er een 'absoluut' en 'onvervreemdbaar' recht op vrije meningsuiting zou bestaan, net zoals er (gefingerde) 'rechten op' vulgariteit, (vrij-

willige) pornografie of cynische spot zouden zijn.

In zijn *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten* (1785) maakt Kant een interessant onderscheid dat in deze optiek verhelderend kan zijn. Kant stelt immers dat hij die volwaardig ethisch handelt dat doet uit onvoorwaardelijke achting voor de universele zedenwet, en dat gevrijwaard van eender welke strategisch-instrumenteel belang. Doch, hij die niet uit plicht handelt maar wel *in overeenstemming met* de zedenwet

meningsuiting: iets kan perfect in overeenstemming zijn met de objectieve orde van het recht, zonder dat hiermee ook maar enige ethische dimensie aan is verbonden.

Maar wanneer weten we dan wanneer een bepaalde handeling of taaldaad in overeenstemming is met die objectieve moraal of net integendeel, wanneer zij hier net subversief is? Het traditionele liberale antwoord op die vraag - die zij echter verpakt als de vraag 'waar de grenzen van

mee wordt het probleem eerder omzeild dan opgelost, gezien het op zijn minst een hachelijke onderneming is om te bepalen welke uitingen al dan niet 'psychisch schadelijk' zijn, en welke personen gevrijwaard mogen blijven van spot, ironie of beledigingen. Is dat één welbepaald persoon, meerdere personen, een collectieve entiteit, bepaalde gedeelde (religieuze of levensbeschouwelijke) overtuigingen? En zo ja, welke criteria verrechtvaardigen dan een verbod in het ene, en een gebod in het andere geval?

“Bemerkt dus dat Kant, conform de (al dan niet geslaagde) idealistische wende die zijn gehele filosofie ondergaat, zijn ethiek geheel in internalistische termen formuleert: enkel hij die met *inzicht* handelt, handelt dus volkomen ethisch. Dezelfde kantiaanse analogie kunnen we dus ook aanhouden voor de vrije meningsuiting: iets kan perfect in overeenstemming zijn met de objectieve orde van het recht, zonder dat hiermee ook maar enige ethische dimensie aan is verbonden.”

handelt daarom niet noodzakelijk onethisch: enkel hij die noch plicht, noch overeenstemming met de zedenwet kent, bevindt zich volledig buiten de morele (ik zou eraan toevoegen: institutionele) orde. Bemerkt dus dat Kant, conform de (al dan niet geslaagde) idealistische wende die zijn gehele filosofie ondergaat, zijn ethiek geheel in internalistische termen formuleert: enkel hij die met *inzicht* handelt, handelt dus volkomen ethisch. Dezelfde kantiaanse analogie kunnen we dus ook aanhouden voor de vrije

vrije meningsuiting zich bevinden' - doet meestal beroep op het schadebeginsel. In de eerste sectie heb ik reeds gewezen op enkele ambiguïteiten van dat schadebeginsel, maar ik zou er nog een vrij voor de hand liggende aan willen toevoegen: namelijk, wat is schade? Zo wordt, zelfs door sommige liberalen, dat sacrosancte recht op vrije meningsuiting reeds aan banden gelegd van zodra beledigingen aan het adres van derden worden geuit omdat zij psychische schade berokkenen. Maar hier-

Ook hier komen we terug tot de vaststelling reeds gemaakt in het eerste deel van dit essay, dat een rechtsbegrip gedefinieerd in termen van subjectieve rechten alleen maar de institutionalisering van een Hobbesiaanse strijd van allen tegen allen kan teweegbrengen.

Het schadebeginsel is in deze niet bepaald behulpzaam om de gordiaanse knoop door te hakken, maar ik hoop dat het tweeledige en aan elkaar gerelateerde onderscheid - dat tussen mening

versus oordeel enerzijds, en handeling uit inzicht versus handeling conform de zedenwet anderzijds - dat ik zonet heb gemaakt misschien geen fel licht, dan toch minstens een bescheiden kaarsvlammetje over de donkere materie kan doen schijnen. Want indien niet-normatieve expressies irrelevant zijn vanuit (politiek-) filosofisch standpunt omdat zij geen verwijzende functie hebben ('verwijzing' gebruik ik hier wel degelijk in een semantische of normatieve betekenis), dan kunnen wij ze eenvoudigweg niet beoordelen zolang zij met de kantiaanse zedenmoraal c.q. de rechtsorde in overeenstemming zijn. Derhalve kan er ook geen sprake zijn om dergelijke expressies te verbieden. Hierbij dienen nog twee kanttekeningen - of Kanttekeningen, ik anticipeer reeds de woordspeling - te worden gemaakt: uitingen zoals bedreigingen of laster kunnen niet worden getolereerd omdat zij wel degelijk een verwijzende functie hebben: zij verwijzen dan immers naar de *intentie* van diegene die de expressie doet om een bepaalde handeling te stellen, of om de handelingsvrijheid van anderen op onrechtmatige wijze in te perken (dat laatste is duidelijk het geval bij laster en eerroof waar het slachtoffer ten onrechte uitgesloten wordt van elke redelijke intersubjectieve dialoog op grond van valse verklaringen). Dergelijke (taal)handelingen zijn aldus niet langer in overeenstemming met de rechtsorde, maar manifest onverenigbaar met

deze. Een tweede bemerking ligt in het verlengde van een eerdere vaststelling in verband met de ambiguïteit van talige expressies die zowel naar mentale akten als mentale toestanden kunnen verwijzen (cf. supra). Uit een talige handeling kan in sommige gevallen niet direct worden afgeleid of zij louter een mening danwel een slechte intentie tot uiting brengt. Wie bijvoorbeeld tegen zijn bedriegende levensgezel "val dood!" roept kan dat immers zowel interpreteren als een plotse, terloopse oprisping waar geen gevolg aan dient te worden gegeven, danwel als een rechtstreekse bedreiging waarmee de spreker te kennen geeft op misdadige wijze gevolg te zullen geven aan deze wens: in dat geval kunnen we enkel beroep doen op de context en andere omgevingsfactoren om te bepalen of de uiting al dan niet geoorloofd is.

Tot besluit kunnen we dus stellen dat vrije meningsuiting in het beste geval een geoorloofde zaak is, maar geenszins het *summum bonum* van een samenleving is waartoe het de laatste tijd wordt verheven. Dergelijk prerogatief komt alleen aan de vrije oordeelsvorming toe, wat echter een geheel andere categorie. Indien we niet langer in staat zouden zijn het ontologisch onderscheid tussen mening en oordeel, schijn en zijn en subjectief en objectief recht dan rest ons alleen nog maar een nietsontziende willekeur waarin alles zowel toegelaten als verboden is. Dan verzeilen

we finaal in toestanden zoals een befaamde passus uit Shakespeare's *Hamlet*, waarin de protagonist van het verhaal "*words! words! words!*" exclameert wanneer hem door Polonius wordt gevraagd wat hij aan het lezen is.

Maar woorden zijn nog geen zinnen, net zo min als meningen over de dingen rechten zijn.

Alfons Smetsplein 1
3000 Leuven

Open van maandag t.e.m. vrijdag
van 8u00 tot 18u00

DE (NEO-)LUDDIETEN

Harald Smeets - Voorzitter LVSV Leuven.

Luddieten waren een ongeregelde bende met een panische angst voor vooruitgang. In de 18e eeuw werden er immers sprongen in de wetenschap en techniek gemaakt. Hierdoor werd het voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid mogelijk om thermomechanisch aangedreven machines voor massaproductie te gebruiken. Met andere woorden: manueel aangedreven machines vervingen ambacht en nog iets later verving stoomkracht de spierkracht, wat een vooruitgang

reeds verguisde woorden in het rode boekje. Welbesproken, kalm, beschaafd, doordacht, diplomatisch en respectvol als de luddieten waren, zagen ze maar één oplossing: bruto geweld. Prachtige machines, waar ingenieurs weken op hadden lopen te broeden en techniekers hart, ziel, bloed, zweet en tranen in hadden verwerkt, werden compleet vernield. Één van de eersten, en alleszins de meest bekende van dat tuig was een zekere Ned Ludd die de rage zou beginnen door eind

land tegen de luddieten dan dat er op het continent tegen Napoleon aan het vechten waren. Kortom die luddieten waren best wel vervelend.

Het jaagt me dan ook angst aan om een opkomende en groeiende golf van neo-luddisme te zien. Bij deze wil ik graag nogmaals aanhalen waarom de luddieten fout waren en dat ook in de toekomst zullen blijven. De grootste denkfout die ze maken is de *lump of labour fallacy*. Ze

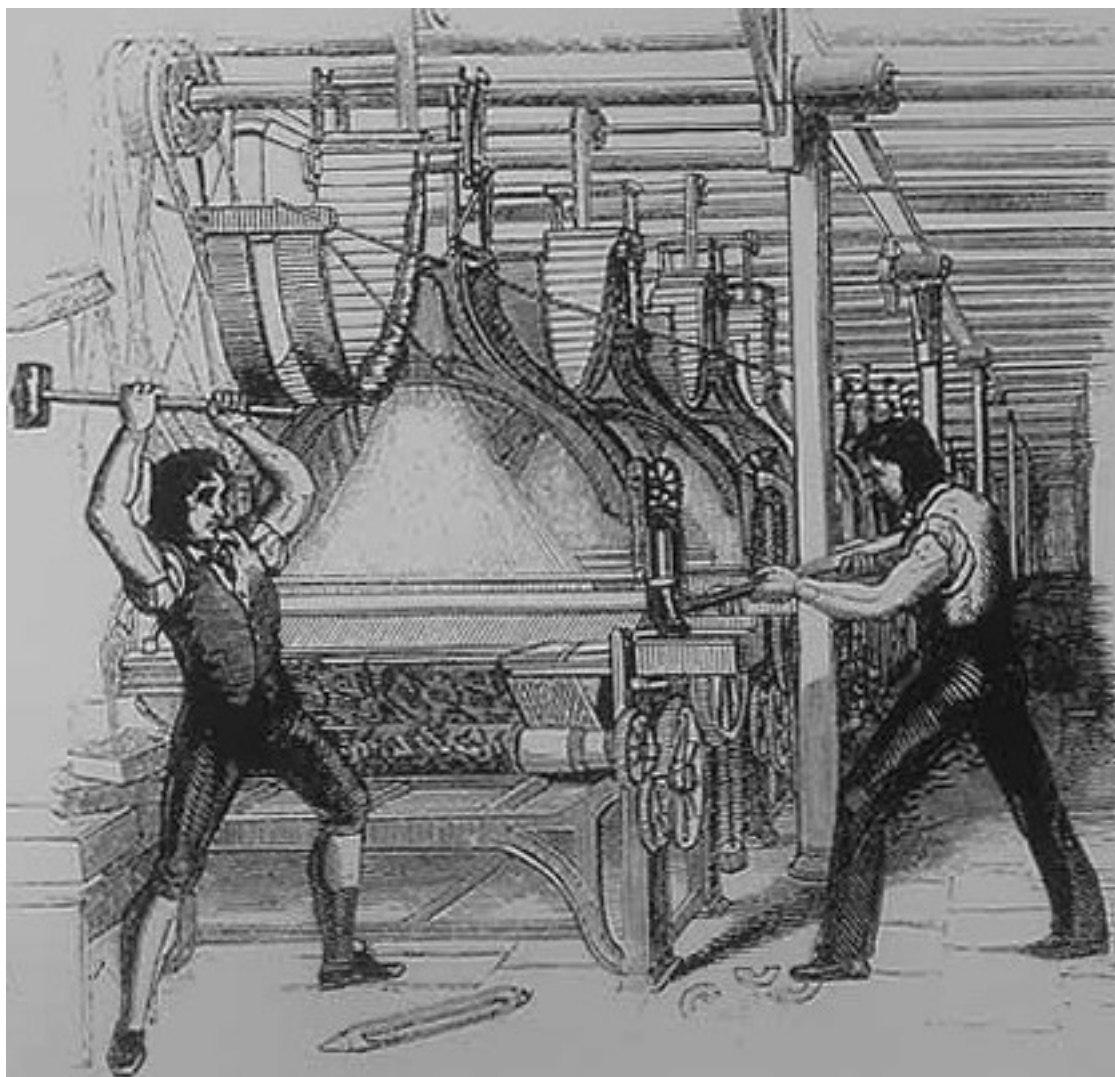
Doorheen de hele geschiedenis van de mensheid zijn jobs, die verdwenen zijn door technologische vooruitgang, altijd vervangen door nieuwe jobs.

in de productiviteit met zich mee bracht. Zo verving één mechanisch maar manueel aangedreven weefgetouw verschillende traditionele wevers, een stoomweefgetouw zou later meer dan twintig van deze manuele aangedreven weefgetouwen vervangen. Rollen stof waar hele weversgilden een jaar over deden, konden nu door enkele operatoren, stokers en techniekers op een week geproduceerd worden.

“Oneerlijke concurrentie, ze stelen onze jobs, etc.” Productiviteit en efficiëntie waren toen

18e eeuw twee weefgetouwen te vernielen. “Omdat ik me verveelde” om het met de woorden van een groot en wereldbekende Meulenbergs denker-vandaal te zeggen – de befaamde reportage over Meulenberg blinkt uit van dat soort wijsheid, voor de liefhebber van postmoderne filosofie. Veel onschuldige machines en zelfs hele fabrieken zouden ten onder gaan aan economisch analfabetisme en disrespect voor eigendom. Indien we Hobsbawm kunnen geloven, vochten er op een gegeven moment zelfs meer Britse soldaten op het ei-

gaan er ten onrechte van uit dat er één grote vaste klomp aan beschikbaar werk is, en dat alles wat werk uit die klomp doet verdwijnen automatisch voor werkloosheid zal zorgen. Dat blijkt niet te kloppen. Doorheen de hele geschiedenis van de mensheid zijn jobs, die verdwenen zijn door technologische vooruitgang, altijd vervangen door nieuwe jobs. De wet van Say, zeg maar. Een voorbeeld is de voortuigang van efficiëntie in de landbouw waardoor minder mensen goedkoper meer voedsel konden produceren, waardoor velen als arbeider

aan de slag konden gaan in de steden. Iets dat daarvoor niet mogelijk was. Een ander voorbeeld is de computer waarop ik dit stuk aan het typen ben. Wat ik het laatste uur met deze computer heb gedaan, was vijftig jaar geleden enkel mogelijk met een leger secretaresses en telefonistes. Vijfhonderd jaar geleden zou er zelfs een ontelbaar leger scribten en bodes en een zee van tijd nodig zijn geweest, en om die te doen functioneren, een heleboel koks, kokshulpjes, paarden, staljongens, etc. Allemaal jobs die verdwenen zijn dankzij de 'intel-bende'.

Welke jobs er binnenkort komen voor Jan 'voormalig bandwerker' Jansens kan ik onmogelijk voorspellen, en dat moet ook niet, zolang dat er maar tenminste één iemand is die dat wel kan. Een middeleeuwse monnik zou zich immers ook niet kunnen inbeelden dat ik de nood zou hebben om 'vrienden' te zijn met en de bikinifoto's te *liken* van een Amerikaanse schoonheid die ik slechts twee keer ontmoet heb. In de middeleeuwen zou de transactiekost van zo'n vriendschap zo hoog zijn dat die amper zou kunnen worden gedragen door de meest welvarende vor-

sten.

De grootste vrees van de neo-luddieten anno 2015 is de robotisering van het bedrijfsleven. Robots doen tegenwoordig *assembly*, *pick&place*, lassen, *frezzen*, slijpen, verven, etc. Sommigen gaan zelfs zo ver door voor te stellen dat een groot deel van de bevolking gewoon niet meer moet gaan werken, een inkomen cadeau krijgt en dat zij die willen, mogen gaan werken terwijl de robots al het overige werk doen. Anderen – verwijzing naar tien procent van de artikels op De Wereld Morgen – willen net

zoals de 18e eeuwse luddieten de automatisering inperken om geen jobs te verliezen.

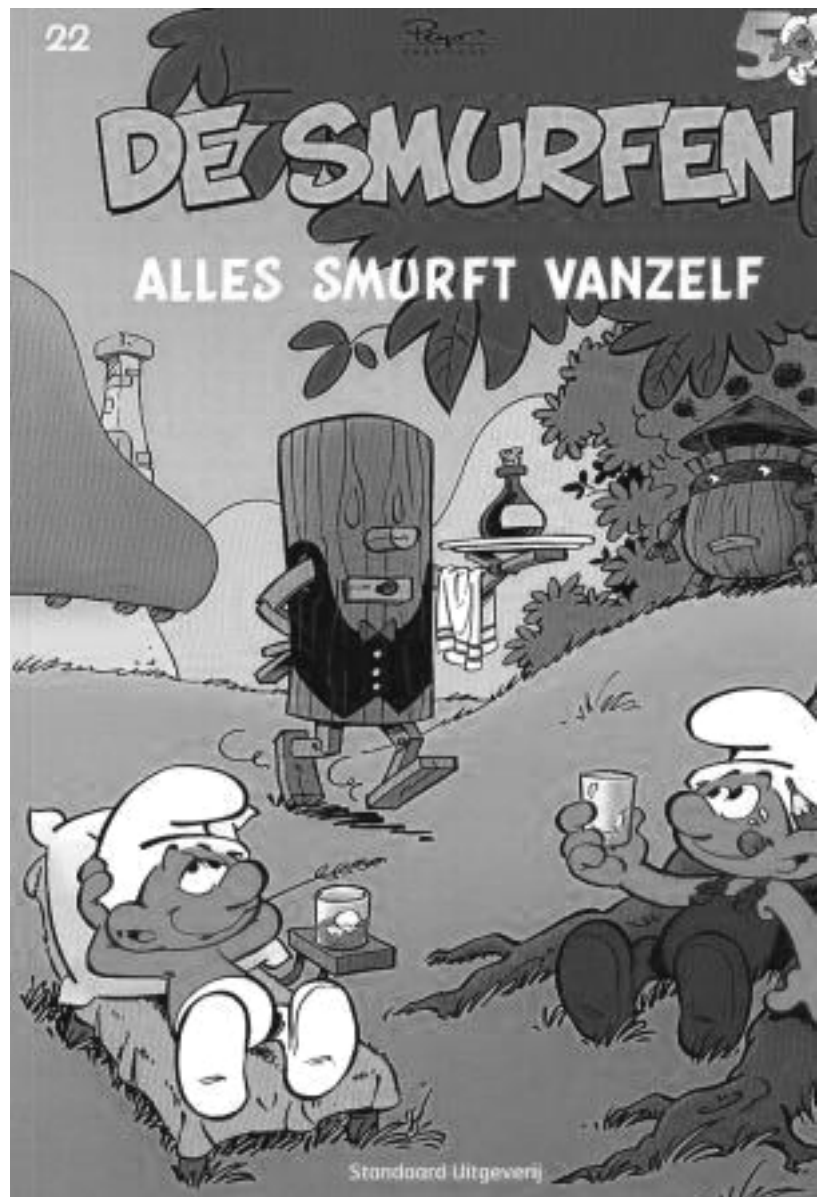
Het is niet de eerste keer dat dat beeld ons wordt voorgeschoteld. In de populaire cultuur zijn er tal van voorbeelden te vinden van samenlevingen waar de arbeid volledig gedragen wordt door machines en waar de mensen in een 'luilekkerland' leven. Uiteraard moet dat op de één of andere manier misgaan voor het verhaal waar we dan een wijze les uit moeten leren. Ik herinner me nog een strip van De Smurfen: 'Alles Smurft Vanzelf' waar zo'n kortstondig geautomatiseerde samenleving wordt afgebeeld. Één van de fouten in deze redenering is het negeren van schaarste en de menselijke aard.

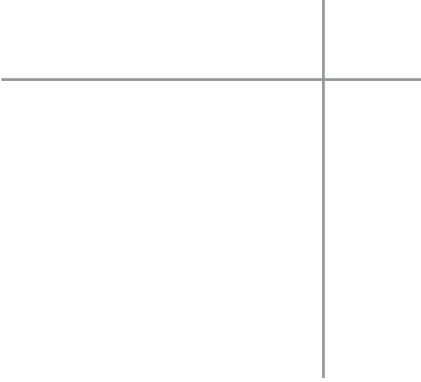
Automatisering is de redding van een land zoals België. Een werkuur in België is bij de duurste van de wereld, ook *unskilled* en *repetitive labour* is bij ons dus duur. Zulk werk verdwijnt naar waar het goedkoper is. Weg met de winsten en weg met de nevenactiviteiten van zulke bedrijven. Een robot die niet staakt of ziek

wordt, die geen belastingen of sociale lasten moet betalen, een robot die enkel een kost heeft in aankoop en onderhoud kan de oplossing bieden. Zo'n robot kost quasi evenveel in China, Bangladesh of Roemenië als in België. Het plaatsen van zulke robots in België biedt de mogelijkheid om arbeiders in te zetten voor de jobs waar ze wel productief en competitief in zijn. Het

afstraffen van het gebruik van machines zodat mensen competitief blijven, zal dus enkel nefaste gevolgen hebben en een rem op onze vooruitgang zijn.

Luddisme: u leest het in De Wereld Morgen of in een strip van De Smurfen. Als u enige eisen betreffende de kwaliteit van uw lectuur stelt, laat u daar dan niet aan vangen.

“Let the future tell the truth, and evaluate each one according to his work and accomplishments. The present is theirs; the future, for which I have really worked, is mine”

- Nikola Tesla

(Ere)lid worden?

Wenst u lid te worden van LVSV Leuven?

Iedere student die geïnteresseerd is in de ideologie van het liberalisme kan lid worden van het LVSV Leuven. Voor het symbolische bedrag van 5 euro geniet je als lid van LVSV Leuven van de talrijke voordelen die we je bieden. Zo krijg je onder meer een jaarabonnement op het ledenblad Blauwdruk, uitnodigingen voor al onze activiteiten (Blauwe Maandagen, debatten, discussieavonden, cantussen, bezoeken en uitstapjes), daarnaast ontvang je korting op de aankoop van liberale boeken en maak je automatisch deel uit van ons zeer uitgebreide netwerk van liberalen. Je kan je inschrijven als lid via de website van het LVSV Leuven, maar je kan uiteraard ook altijd één van onze bestuursleden aanspreken. Zoals het een liberale vereniging betaamt, heeft het lidmaatschap of deelname aan onze activiteiten geen enkele verplichting als gevolg. Als je geïnteresseerd bent om actiever mee te werken dan is een bestuursfunctie iets voor jou. Spreek ons gerust aan op onze activiteiten!

Wenst u erelid te worden van LVSV Leuven?

Het erelidmaatschap van het LVSV is de mogelijkheid die wij bieden aan niet-studenten om hun sympathie voor onze vereniging te uiten en om hen de kans te geven zich nauwer bij onze vereniging te betrekken. Deze leden verdienen ons respect vanwege hun steun aan het LVSV en worden ook dusdanig behandeld. Dat betekent dat alle ereleden steeds persoonlijk worden uitgenodigd voor al onze activiteiten (zowel de politieke als de studentikoze activiteiten). Zij ontvangen gratis alle exemplaren van ons ledenblad de Blauwdruk en zij worden - indien gewenst - opgenomen in de galerij der ereleden op onze website. Erelid wordt u door een bijdrage vanaf 35 Euro te storten op rekeningnummer: 734-0096923-29. Indien u meer informatie wenst omtrent het erelidmaatschap, contacteer onze penningmeester Kenneth op kenneth@lvsvleuven.be

brievenbussen naamborden, deurbellen
kookwinkel messen, bak-en kookgerei, wijn-accessoires
sanitaire toebehoren spiegels, ZACK
ijzerwaren deurbeslag, meubelbeslag, lampen

Van Eyck LEUVEN

TIENSESTRAAT 15 • CENTRUM LEUVEN
016 22 20 20 • MET PARKING
WWW.VAN-EYCK.BE • INFO@VAN-EYCK.BE

Bestuur en contactgegevens

Voorzitter:
Harald Smeets

Penningmeester:
Kenneth V. P.

Vicevoorzitter:
Pieter Vermeulen

Politiek Secretaris:
Jitte Akkermans

Secretaris:
Kathy Galloy

PR & Communicatie:
Dries De Maesschalck

Activiteitenverantwoordelijke:
Jorig Wielockx

Hoofdredacteur:
Dimitri Van Becelaere

Bestuursleden:
Thomas De Clercq
Wouter Meex
Caroline Asselman
Jan Ritzen
Jonas Potemans
Quentin Vermeire

Aspiranten:
Bob Maessen

De bestuursleden zijn individueel te bereiken door te mailen naar voornaam@lsvleuven.be

Gallerij der Ereleden

Het LVSV Leuven dankt zijn ereleden voor hun onmisbare steun.

Backx Charlotte
Oud-bestuurslid

De Backer Philippe
Europees Parlementslid Open VLD

Beckx Frank
*Voorzitter oud-ledenbond LVSV Leuven, oud-voorzitter
LVSV Leuven, gedelegeerd bestuurder Essenscia*

De Croo Alexander
*Federaal Vice-premier, Federaal Minister van Ontwikkelings-
samenwerking, Digitale Agenda, Telecommunicatie en Post*

Beeken Rudi
Advocaat, burgemeester Tielt-Winge

De Croo Herman
*Minister van Staat, erevoorzitter van de Kamer van
Volksvertegenwoordigers, Vlaams volksvertegenwoordiger*

Bouckaert Boudewijn
Emeritus hoogleraar

Delvoie Axel
Oud-voorzitter LVSV Leuven

Bovend'aerde Sabine
*Gemeenteraadslid Open Vld Leuven, voorzitter Open Vld regio
Leuven*

Demeyere Chris
Oud-bestuurslid LVSV Leuven

Bollion Jurgen
Zaakvoerder M-Café

Demeyere Nico
Oud-bestuurslid LVSV Leuven, advocaat

Bungeneers Luc
*OCMW-raadslid N-VA Antwerpen, voorzitter districtsraad
Merkssem*

Depreter Christophe
Algemeen directeur van SABAM

Caluwaerts Erica
Advocaat

Gatz Sven
Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Media en Brussel

Cleppe Pieter
*Oud-voorzitter LVSV Leuven,
vertegenwoordiger Open Europe Brussel*

Heuvelmans Michel
Ondernemer

Coppenolle Willem
Oud-bestuurslid LVSV Leuven

Hayen Jan
Oud-voorzitter LVSV Leuven

Lachaert Egbert

Federaal volksvertegenwoordiger, schepen sociale zaken, juridische zaken en ICT, voorzitter OCMW Merelbeke Open VLD

Reyntjens Jan

Oud-bestuurslid LVSV Leuven

Lenssen Georges

Eerste schepen Maasmechelen Open VLD

Rutten Gwendolyn

Partijvoorzitter Open VLD, Vlaams volksvertegenwoordiger

Leysen Christian

Voorzitter raad van bestuur Antwerp Management School, ondernemer en voorzitter van Ablers en Xylos

Taelman Martine

Vlaams volksvertegenwoordiger, fractie voorzitter Open VLD in de Senaat

Machtelinckx Bram

oud-voorzitter LVSV-Leuven, ondernemer

Teirlynck Bart

Ondernemer

Marckx Thomas

Oud-bestuurslid

Turtelboom Annemie

Vlaams minister van Financiën, Begroting en Energie

Michiels Dirk

Notaris

Familie Van Geit

Oud-bestuurslid

Moureau Loïc

Oud-bestuurslid LVSV Leuven

Vanhengel Guy

Brussels minister van Financiën, Begroting en Externe Betrekkingen

Neyts-Uyttebroeck Annemie

Minister van Staat, lid raad van bestuur ELF

Van Quickenborne Vincent

Burgemeester Kortrijk, Federaal volksvertegenwoordiger Open VLD

Paeleman Bart

Oud-bestuurslid LVSV Leuven

Vermeulen Koen

Geassocieerd notaris

Pittevils Ivan

Gedelegeerd bestuurder Nationale Loterij

Versavel Godelieve

Bestuurder Open-Vld Leuven

Ponsaerts Luc

OCMW-raadsid Leuven Open VLD

Wielockx Kevin

Oud-voorzitter LVSV Leuven

Pot Sebastiaan

Oud-bestuurslid LVSV Leuven

Willems Benoit

Oud-bestuurslid LVSV Leuven

Sponsors

Het LVSV Leuven dankt ook onderstaande bedrijven zeer hartelijk voor hun sponsoring

Van Eyck

Leuven **1366**

Boule

JOIN THE LEGEND

Partners

Vrijheid is meer dan ooit een internationaal gegeven. Samenwerking met internationale organisaties is een must; LSVS Leuven is dan ook niet stil blijven staan. We willen deze partners uitdrukkelijk bedanken voor hun steun.

Atlas Network

De Atlas Economic Research Foundation is een non-profitorganisatie die een globaal netwerk van meer dan 400 vrijemarkt-georiënteerde organisaties in meer dan 80 landen samenbrengt en deze van de nodige resources voorziet om hun boodschap te verspreiden. LSVS Leuven mag zichzelf gelukkig prijzen om van deze organisatie een gift te hebben ontvangen.

IEA

Het Institute for Economic Affairs, opgericht in 1955, is ongetwijfeld één van de meest invloedrijkste denktanken van het Verenigd Koninkrijk. Hun missie bestaat erin om mensen te onderwijzen in de fundamentele instituties van een vrije samenleving en oplossingen te bieden voor economische en sociale problemen op grond van vrijemarktwerkingsanalyses.

Liberty Fund, Inc.

Liberty Fund, Inc. is een private onderwijsgeoriënteerde stichting die de studie van vrije samenlevingen wil stimuleren. De stichting ontwikkelt, begeleidt en financiert haar eigen educationale activiteiten om zo de ontwikkeling van de vrijheid te helpen.

European Students For Liberty

European Students For Liberty is de eerste aftakking van het Amerikaanse Students for Liberty. Deze non-profitorganisatie richt zich op studenten en wordt gerund door studenten. In navolging van de Hayekiaanse theory of social change wil deze organisatie liberalisme onder studenten verspreiden en studentenorganisaties, zoals LSVS, oprichten. LSVS Leuven onderhoudt al een aantal jaren een nauwe band met deze organisatie. In het verleden mochten we twee jaar op rij de European Students for Liberty Conference ontvangen in onze eigen studentenstad en werd onze werking bekroond met de 2012 Student Group of the Year Award, ontvangen op de International Students for Liberty Conference in Washington D.C. Daarnaast richt het zich op de publicatie van academisch werk en het organiseren van al dan niet internationale seminars.

Murray Rothbard Instituut

Het Belgische Rothbard Instituut is een centrum voor onderzoek en onderwijs op basis van rechtsfilosofie en economische theorie. Het Rothbard Instituut draagt bij aan debatten via het perspectief van de natuurrechtelijke traditie en de Oostenrijkse Economische School

DIGITAL PRINTING PRODUCTIONS

PROCOPIA_{nv}
... more than paper

Ambachtszone

Ambachtenlaan 29

B-3001 Heverlee

016/38.36.34

info@procopia.be

www.procopia.be

MAAR BLIJKBAAR HEBBEN HEEL WAT MENSEN ER GEEN MOEITE MEE
TE BESLUITEN DAT ZIJ HET RECHT HEBBEN BESLAG TE LEGGEN OP DE MIDDELEN VAN ANDEREN
OF DE MOGELIJKHEIDEN VAN ANDEREN TE ONDERDRUKKEN
ALS ZIJ ERVAN OVERTUIGD ZIJN DAT ZIJ HUN HEERSCHAPPIJ OVER DIE ANDEREN
IN HET VOORDEEL VAN DERDEN UITOEFENEN

Prof. Dr. Frank Van Dun